

**Міністерство освіти і науки України
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича**

Факультет педагогіки, психології та соціальної роботи

Кафедра психології

**ОСОБЛИВОСТІ ЗАЛЕЖНОСТІ ВІД ПОРНОГРАФІЇ У МАЙБУТНІХ
ФАХІВЦІВ**

Магістерська робота

Рівень вищої освіти - другий (магістерський)

Виконала:

студентка 6 курсу, групи 603
спеціальності 053 Психологія
Тритенко Інна Миколаївна

Керівник: к.псих.н., доц. Чаплак Я. В.

Рецензент:

До захисту допущено:

Протокол засідання кафедри № ____

від „__” _____ 20__ р.

зав. кафедри _____ доц. Андрєєва Я.Ф.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ВИВЧЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ЗАЛЕЖНОСТІ ВІД ПОРНОГРАФІЇ	
1.1 Порно, його характеристики та властивості.....	6
1.1.1 Історичний контекст досліджуваного явища.....	6
1.1.2 Визначення поняття порнографії та існуючі види порно-контенту.....	9
1.1.3 Мотивація перегляду порнографічних матеріалів.....	15
1.2 Залежність від порнографії та кіберсексу.....	21
РОЗДІЛ 2 ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ФАКТОРІВ РЕЗУЛЬТАТУ СТРЕСУ НА ЗАЛЕЖНІСТЬ ВІД ПОРНОГРАФІЇ	
2.1 Опис характеристик досліджуваної вибірки.....	27
2.2 Організація емпіричного дослідження.....	28
2.3 Емпіричні особливості порнографічної залежності.....	32
2.4 Результат стресу, як фактор, що впливає на становлення залежності від порнографії.....	52
РОЗДІЛ 3. НАДАННЯ РЕКОМЕНДАЦІЙ НА ОСНОВІ РЕЗУЛЬТАТІВ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ.....	58
ВИСНОВКИ.....	64
ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА.....	67
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сучасний інформаційний простір є стихійним явищем, що перенасичений різного роду контентом, який ніяк не модерується. Аналізуючи пошукові запити в Інтернеті ми можемо побачити, що порнографічні сайти настільки популярні, що на момент дослідження у 2004 році вони отримували втричі більше відвідувань (18,8%), ніж три провідні пошукові системи (5,5%): Yahoo, MSN та Google. Навіть зараз така тенденція зберігається, оскільки одними з найпопулярніших запитів у світі, є “порно”, “секс відео” або інше, що свідчить про шалену популярність серед населення різного віку. Порнографія не є, відносно, новим явищем, оскільки ще з давніх часів люди створювали відверті зображення, але їх поширення було обмежене, оскільки розповсюджувати такі матеріали були занадто складно. Завдяки ж Інтернету доступ до порнографічних матеріалів став не тільки дуже легкий, але й безкоштовним, що тільки стимулює його популярність.

Питання того, чому особа переглядає порнографію, багатьом здається досить очевидним, оскільки відповідь, задля отримання задоволення, здається найочевиднішою. Проте, цікавою, є статистика, яку оприлюднив найбільший порносайт PornHub, яка показує, що в Україні після повномасштабного вторгнення кількість відвідувань даного сайту зросла на 20%, що може свідчити про своєрідний спосіб впоратися зі стресом. Така сама ситуація спостерігалася в країнах, в яких вводилися жорсткі карантинні обмеження в 2020 році.

Життя сучасних молодих людей сповнене різноманітних стресорів, тому розуміння того, як вони з ним справляються є важливим аспектом вивчення, а тенденція шукати задоволення від порнографії у важкі часи, є цікавою тематикою, яка на жаль мало досліджена саме в нашій країні. Питання порнографії є табуованим для нашого суспільства, про це не прийнято говорити і в наукових колах, це також знайшло відображення, оскільки основні праці, що написані українськими дослідниками зосереджені в сфері юриспруденції і розкривають питання вироблення та розповсюдження

заборонених видів порнографії.

Щодо розкриття даної тематики у західних вчених, то спостерігається значний інтерес до даної проблеми та різних її аспектів. Так, наприклад, питанням визначення поняття та узагальнення існуючих знань займалися Н. Маламут, Е. Кронхаусен, П. Кронхаусен, С. Аштон, М. Кіркман, У. Фішер, Д. Мошер. Питанням мотиваційного аспекту перегляду фільмів для дорослих займаються Б. Пауль, Дж. Шім, К. Конрад, Б. Янг, М. МакКінна. Вплив порнографічного-контенту на особистість вивчають А. Барак, У. Фішер, С. Белфрі, Д. Лашамбе. Питанням надмірного потягу та залежності займаються Ф. Д. Гарсія, Ф. Тібаут, Х. Гарретсен, М. Бранд, Я. Снаговські, Вчені, що вивчають гендерний аспект досліджуваного явища Б. Пауль, М. Дж. Бейлі, С. Гаулін, Б. Гледью, Е. Дженсен, Д. Карпентер, С. Грехем. Дослідження різних видів залежності від Інтернету в тому числі і від порнографії: М. Д. Гріффітс, А. Вайнштейн, Р. Давіс, С. Каплан, К. С. Янг.

Об'єктом нашого дослідження виступає особистісна залежність від порнографії.

Предметом дослідження виступає залежність від порнографії, як реакція особистості на стрес.

Гіпотеза нашого дослідження полягає у виявленні факторів реакції на стрес, що спливають на залежність від порнографічних матеріалів в Інтернеті.

Мета нашої кваліфікаційної роботи полягає у детальному теоретичному вивченні феномену надмірного потягу особи до перегляду інтимного-контенту в Інтернеті із психологічної точки зору та його подальшого емпіричного дослідження.

Саме тому виходячи із мети дослідження нами були поставлені наступні **завдання**:

1. Теоретичне дослідження поняття порнографії, а також погляди різних вчених на сутність даного феномену, мотивацію використання та особистісні особливості.

2. Розгляд особливостей залежності від порнографії в Інтернеті та кіберсексу, як особливий вид нехімічної залежності.
3. Проведення емпіричного дослідження за проблемою залежності особи від інтимного-контенту в Інтернеті, кількісний і якісний аналіз його результатів.
4. Узагальнення наявного теоретичного та емпіричного матеріалу у висновках.

Наукова новизна:

У нашій роботі вирішене таке завдання, як: розробка підходу до роботи з залежністю від порнографії у молодих фахівців, в організації.

Структура роботи. Дане кваліфікаційне дослідження складається з трьох розділів (теоретичного, емпіричного та рекомендацій), висновків, списку літератури, додатків. Загальний обсяг роботи складає 73 друковані сторінки.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ВИВЧЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ЗАЛЕЖНОСТІ ВІД ПОРНОГРАФІЇ

1.1 Порно, його характеристики та властивості

1.1.1 Історичний контекст досліджуваного явища

Сексуальне, це частина нашої природи, прояв одного з основних інстинктів. Здатність до відтворення собі подібних є важливою характеристикою всього живого на планеті та запорука існування світу. Але людина стоїть на вищому щаблі еволюції: вона наділена розумом і здатністю мислити, в наслідок чого має всі інструменти для пізнання та активної зміни навколишнього середовища. Культура і секс тісно між собою пов'язані. Секс може бути одним з способів вираження культури і, одночасно з цим, піддається її впливу. Часто неможливо зрозуміти основну суть сексуальної поведінки людей без знання культури, і в той самий час певні парадигми культурного розвитку напряду пов'язані з особливостями взаєностосунків між статями. Сексуальність є невід'ємною частиною особистості людини, так видатний психолог В. Франкл пише: “людська сексуальність — є більшою, ніж просто сексуальність, і більшою, ніж просто сексуальність, вона є в тій мірі, в якій вона — на людському рівні — виступає носієм позасексуальних, особистісних відносин”.

Також варто зазначити, що сексуальність є носієм культурних і соціально-політичних орієнтирів конкретного суспільства, показником ступеня свободи особистості і рівня демократичності суспільних відносин.

Відношення будь-якого суспільства до еротики і порнографії залежить, як від загальних, історично обумовлених ціннісних орієнтацій національної культури, так і від конкретної політичної ситуації. Не дивлячись на різноманітні релігійні та соціальні табу, еротичне переживання ніколи не існувало як окрема область людської психіки. Навпаки, різноманітні форми чуттєвого — це важлива характеристика цілісного психологічного образу людини та етапів його історичного становлення.

На самих давніх етапах розвитку людства життя індивідів було пронизано еротикою, про що свідчать чисельні наскельні зображення та археологічні знахідки. Еротикою було пронизане не тільки релігійне життя давніх народів, але і повсякденне, адже якщо ми захочемо зрозуміти ерос в античності, нам необхідно шукати його відповідний перетин з міфологією, релігією, правом, ритуалом, легендами, настільки досконало, допоки ми не зможемо представити всі ці духовні взаємодії як єдине ціле. Основним джерелом художніх образів еротичного змісту були нечисельні історії любові античних богів. На пізніх етапах античної культури дослідники стикаються з художнім відтворенням еротичних сюжетів вже не тільки через їх сакрально-релігійне значення. Сформовані з самого початку суспільним укладом і ритуалізованими художніми формами, нові психологічні структури з часом починають носити в собі потребу людини в еротичному переживанні. “Один раз з’явившись в грецькому мистецтві, еротична тема поступово виснажила свою релігійну та міфологічну мотивацію”, - висловлював свої спостереження Р. Мельвіль [3].

Антична сексуальна мораль відрізняється від подальших християнських епох передовсім тим, що сексуальний потяг і сексуальні дії аж ніяк не пов'язували з моральним злом, а лише із наслідками для суспільства. Густо заселене богами небо Греції знає передовсім два божества еротичного кохання, Ероса й Афродіту. Уявлення, що Ерос існував ще до олімпійських богів і було своєрідним мірилом у виникненні світу, свідчить про те, яку велику первісну силу вбачали у ньому греки, і підтверджує ту центральну роль, яку відіграє феномен кохання (у його ідеальних і сексуальних компонентах) у світогляді греків. У їхній мітології аж понад міру домінують амурні пригоди за участю людей і богів, присутні всі можливі види еротичних дій, що свідчить про безмежну сексуально-erotичну фантазію та відображає їх ставлення до сексуального життя [3].

Якщо говорити про Середні віки, то його можна назвати “темний періодом” розвитку еротики та порнографічних матеріалів. Християнською

релігійністю, були пронизані всі тогочасні життєві сфери, що зумовила те, що багато людей відмовилися від сексуального життя, інші завдавали шкоди своїм статевим органам, а деякі, хоча й жили сексуальним життям, однак воно сприймали його як страшний гріх. Проблеми зі своєю сексуальністю, які окремі вірні, такі як св. Павло, Ієронім і особливо Августин, сприймали як перешкоду своєму служінню та концентрації на вищому світі, що безумовно відобразилося в їх творах, до яких прислухалися люди. Вони найбільше вихваляли чесноти незайманості і цнотливості, яким протиставляли проклятий порок, задоволення від фізичної ніжності. Поряд із цим нога в ногу крокує до болю відоме жінконенависництво тієї епохи, яке передусім виражалося саме у страху перед страшним гріхом, лише замкнена у монастирі монахиня не несла тривоги, оскільки не становила небезпеки для чоловіка. До того ж за вченнями св. Августина, все що було пов'язано з потягом вважалося гріховним, навіть якщо сексуальні акти були спрямовані на зачаття дітей. Від кінця XII ст. почали і продовжували з'являтися, аж до Нового часу, безліч романтичних розповідей, у яких з'єднання вірних з творцем змальовувалося мовою кохання, частіше еротики, яке описувалося у контексті партнерських стосунків. Авторами більшості з цих розповідей були жінки і постійним мотивом їх творів було злиття із Христом, чи то у зустрічах з коханим в екстазі, чи то у повторенні його мук і страждань (співчуття як форма власного кохання) [3].

Після "відкриття кохання в епоху високого середньовіччя" Ренесанс приніс із собою не лише поглиблення думок про кохання, але і більше свободи у вираженні та розумінні чуттєвого кохання. На задній план відійшли аскетизм, целібат, цнотливість, тобто сповідуване церквою утримання. Почало лунати більше думок про насолоду від життям і кохання, як, приміром, папа Олександр VI, який напередодні Всіх святих 1501 р. у Ватикані дивиться разом з Лукрецією балет п'ятдесяти знаменитих куртизанок. Мистецтво наважувалося частіше залучати до сюжетів і сексуальну варіативність, як, приміром, кохання між жінками (Божардо, Аріост), також різноманітні сексуальні історії були для

суспільства своєрідною “протиотрутою” як, наприклад, у “Декамероні” Джованні Боккаччо, яка рахувалася певний час навіть порнографічною. Також багато уваги приділялося тілесності, що мало відображення не тільки в моді та більш відкритому одязі, але і в зображеннях та статуях, які активно почали цікавитися та ілюструвати красу людського тіла та різноманітні сексуальні сюжети, історії.. Загалом поняття порнографії, власне як цілої індустрії, почало своє формування лише наприкінці 1970-х років [3].

1.1.2 Визначення поняття порнографії та існуючі види порно-контенту

Загальна направленість і характер розвитку інформаційного простору – актуальна тема наукового пізнання і предмет підвищеного інтересу до масової свідомості. Загальновідомо, що порнографія була єдиним найвпливовішим економічним двигуном, який сприяв розширенню Інтернету, в тому числі інтернет-торгівлі. Доступ до неї, у величезних кількостях, здійснюється як на комп'ютерах, так і, останнім часом, на смартфонах, причому не тільки в США, але і в усьому світі.

В результаті інтернет — революції молодим людям не потрібно фізично купувати порнографічний контент або отримувати його від друзів. Сучасне культурне середовище надає величезну кількість різноманітного контенту, до якого можна отримати доступ безкоштовно і в умовах повної конфіденційності. Будь-хто, хто має високошвидкісне підключення до Інтернету, може, за бажанням, за кілька годин отримати доступ до більшої кількості сексуально збудливого контенту, ніж найбільш одержимий і багатий колекціонер, кілька десятиліть тому, міг зібрати за все своє життя.

На даний момент, слово “порнографія” є досить табуйованим в нашому суспільстві, проте бурхливий розвиток Інтернет простору, зробив порнографію більш доступнішою для пересічного користувача та пришвидшив її розповсюдження серед усіх верств населення.

Саме тому, не дивно, що держава є одним з органів, що регулює обіг порнографії та визначає, це поняття: “як вульгарно-натуралістична, цинічна,

непристойна фіксація статевих актів, самоцільна, спеціальна демонстрація геніталій, антиетичних сцен статевого акту, сексуальних збочень, зарисовок з натури, які не відповідають моральним критеріям, ображають честь і гідність людини, спонукаючи негідні інстинкти”, згідно з Законом України «Про захист суспільної моралі». Проте дане визначення не є поширеним у науковій спільноті, оскільки має однобічний погляд на порнографію, як на щось суто антиетичне.

Дослідник С. І. Бушмін дає досить нейтральне та загальне визначення поняття порнографії, а саме визначає його, як явище, що відображає сексуальність в сфері культури і має нестабільний характер, та може протирічити у певному соціальному контексті етичним, релігійним або правовим нормам та приписам[7].

На думку С. Ф. Денисова та І. М. Саліманова, порнографія — це вчинюване з метою збудження статевої пристрасті, натуралістичне зображення стосунків, пов’язаних із статевими відносинами, що акцентує увагу на геніталіях персонажів [1]. Цікавим у визначенні даних авторів, є те, що науковці, намагаються висвітлити не негативні сторони даного явища, а мету — збудження статевої пристрасті.

Д. Г. Паляничко розмежовує поняття порнографії та еротики, акцентуючи увагу на відмінності, як він вважає. “Порнографія – це твори, зображення і інші предмети сексуального характеру, призначені для збудження патологічної статевої пристрасті”. На відміну від еротики, яка змальовує сферу статевого життя без грубого натуралізму і має на меті досягнення ефекту естетичного (лише побічним її ефектом може бути сексуальне збудження), порнографія концентрує увагу на анатомічних і/або фізіологічних її аспектах, на оголеному показі елементів статевих актів або інших форм сексуального життя і тому подібне. Проте, і такі визначення не виявляють всю сутність даних понять. Особливістю порнографії, що відрізняє її від еротичного зображення, є те, що в порнографії увага глядача акцентується на статевих органах, контакті з ними

або збоченій сексуальній поведінці [9. с. 226].

Всі визначення зазначені вище запропоновані вітчизняними вченими, варто зазначити, що поняття порнографії не є дуже досліджуваним явищем саме в нашому суспільстві. Якщо ж говорити про західних вчених, то їх поняття порнографії почало цікавити набагато раніше і досліджували вони його значно ґрунтовніше.

Дослідник Ханґлі у 1998 році писав: “що коментатори, які знаходяться в цих колах стверджують, що чітке визначення порнографії не може бути узгоджене, в той час як інші стверджують, що зміст цієї категорії очевидний”, тобто можемо побачити, що існує досить неоднозначний погляд на можливість визначення поняття порнографії. Варто відмітити, що зараз дана ситуація ще більше ускладнилася з плином часу, оскільки, з’явилося ще більше видів порнографічних матеріалів в інформаційному просторі [44].

Перші спроби проаналізувати та визначити суть даного явища, які представлені в сучасній науковій літературі це погляд Кронхаусен Е. та Кронхаусен П. 1961 року, який виглядає наступним чином: "Мета порнографічних творів - викликати у читача еротичні образи для того, щоб викликати у нього сексуальне збудження. Іншими словами, порнографічні твори "призначені" для того, щоб функціонувати як психологічні афродізіаки і є успішними лише в тій мірі, в якій вони досягають цієї конкретної мети". Тобто можна побачити, що увага акцентується саме на меті та кінцевому результаті споживання порно-контенту, ігноруючи багатогранну суть явища[45].

Так, наприклад, американські вчені Р. Крук та К. Бар, в загальному вигляді, відносять до порнографічних зображення письмові або усні матеріали, які показують або описують сексуальну поведінку чи статеві органи та викликають сексуальне збудження.

В роботі “Огляд досліджень використання порнографії в Інтернеті: методологія та контент за останні 10 років” автори досліджуючи даний феномен, приходять до думки, що узгоджене визначення, мало б виглядати

таким чином: "відверто сексуальний матеріал, що демонструє геніталії з метою сексуального збудження або фантазії" [11].

Вчені С. Аштон, К. МакДональд та М. Кіркман визначали, що "порнографія" - це протейстичний термін, який ще більше ускладнився в цифрову епоху. Дослідники соціальних наук потребують не лише корисного визначення, але й усвідомлення того, як цей термін застосовується (дослідниками та учасниками досліджень), а також ясності щодо обсягу матеріалу, який має бути включений у дослідження. У рамках їх спроб зрозуміти значення терміну "порнографія" вони тематично проаналізували визначення, представлені в останніх і відомих публікаціях, присвячених дослідженню порнографії, а також у наукових статтях, присвячених визначенню порнографії. Та дійшли висновку, що корисне визначення має три складові: зміст, намір виробника та контекстуальне судження. Потім вони визначили наслідки для порнографії нових технологій: розширені можливості доступу та контенту, взаємодія та занурення, які забезпечує віртуальна реальність, "порнофікація" культури та виклики значенню згоди, які ставить під сумнів самостійно вироблений контент. Вони наголошують, що порнографію слід відрізняти від матеріалів, вироблених і поширюваних без згоди учасників. Вони закликають, щоб дослідники включали нові технології в інструменти вимірювання, враховували контекст і практикували рефлексивність. Пропонують робоче визначення поняття "порнографія": "матеріал, який вважається сексуальним, враховуючи контекст, який має основний намір сексуально збудити споживача і який виробляється та розповсюджується за згодою всіх осіб, що беруть у ньому участь" [14].

Дослідник Мошер визначав порнографію як будь-який комерційний продукт у формі вигаданої драми, призначений для того, щоб викликати або посилити сексуальне збудження [50].

Якщо говорити про сучасніші визначення, в нашому випадку ті, які були висловлені після 2000-х років, цікавим є погляд Куна, який виводить саме

поняття умисної порнографії і визначає його як: “комунікаційний матеріал, наданий з метою сексуального збудження або задоволення користувача в ізоляції від інших” [44].

Погляд А. Собл на розуміння порнографії є цікавим, оскільки акцентує увагу не тільки на тому, хто даний контент споживатиме, але і на безпосередньо виробнику та їх намірах: "означає будь-яку літературу або фільм (або іншу художньо-технологічну форму), в яких описуються або зображуються статеві органи, прелюдії до статевого акту або статевий акт (або пов'язані з ним органи і дії) таким чином, щоб викликати сексуальне збудження у користувача або глядача; і цей ефект у глядача є або ефектом, на який розраховували як виробник, так і споживач, або дуже вірогідним ефектом за відсутності прямих намірів" [44].

Якщо узагальнювати питання дослідження та визначення поняття порнографії, то не можна не згадати Брауна і Кларка, які в 2006 році намагалися проаналізувати особливості закономірностей при визначенні даного поняття. Якісний аналіз 21 експертного визначення дозволив отримати загалом 14 різних понятійних елементів, які були пов'язані з 6 основними темами та 2 “вищими” темами. А саме до вищих вони віднесли особливості порнографічних матеріалів, а інше це функція порнографії. Основні теми разом з понятійними елементами, що відносяться до першої вищої теми, а саме особливості порнографічних матеріалів, виглядали наступним чином: сексуальний контент, до якого відносяться такі елементи як загальний або нечіткий, оголеність, сексуальна поведінка, оголеність і сексуальна поведінка, що пов'язані, виключеність оголення (тобто акцент у таких визначення робиться на тому, що порнографія це щось більше ніж просто оголене тіло); анти-жіночий контент який включає деградацію та дегуманізацію жінок та насильство; опис фантазій. Якщо говорити про функції порнографії, то під час аналізу автори визначили такі теми: вплив порнографії, що включає сексуальне збудження, пригнічення, образливість; комерційний продукт; мистецтво, що містить в собі невідале

мистецтво та художнє вираження. Важливим було згадати дане дослідження, оскільки воно гарно ілюструє те, наскільки важко вивести одне уніфіковане поняття порнографії, оскільки воно містить багато різних аспектів, втрачаючи, які ми починаємо звужувати та обмежувати поняття [44].

З вище зазначеного можна зробити висновок, що порнографія є складним поняттям для визначення. Залежно від її визначення, порнографія може розглядатися як щось повсюдне або дефіцитне, безмежне або специфічне, як джерело великої емансипації або великого гноблення. Враховуючи незліченну кількість визначень порнографії які були використані різними коментаторами, законодавцями, судьями, науковцями та дослідниками, не дивно, що ключові питання в галузі дослідження порнографії залишаються невирішеними, оскільки сама сфера виявляється неоднорідно визначеною та погано розмежованою. У деяких випадках відсутність дослідницького консенсусу межує з абсурдом; після більш ніж 40 років емпіричних досліджень досі не зрозуміло, скільки людей використовують порнографію або як часто вона використовується, або чи сприяє її використання сексуальній агресії або зниженню сексуальної агресії.

Найчастіше розглядаються три специфічні форми порнографії. Легка порнографія складається зі стимулів оголеної натури, людей, які займаються пестощами, та ненасильницьких актів статевого акту без видимих геніталій; еротика або відверта порнографія включає стимули, що зображують консенсуальні ненасильницькі статеві акти з видимими геніталіями; насильницька порнографія включає зображення зґвалтування, деградації, сексуальної агресії або садизму. У 1933 році вчений П. Войт виділив чотири результативні змінні для визначення ефекту: сексуальні девіації (тобто ненормативна сексуальна поведінка, така як ранній вік першого статевого акту, надмірна або ритуальна мастурбація), сексуальні злочини (тобто агресивна, сексуально ворожа та насильницька поведінка), ставлення до інтимних стосунків (тобто, домінування, підпорядкування, залицання, стереотипні уявлення про статеві ролі або ставлення до людей як до сексуальних об'єктів) та

віра в міф про згвалтування (наприклад, жінки спричиняють згвалтування, повинні чинити опір або запобігати цьому, а гвалтівники є нормальними) були закодовані для визначення величини ефекту. Розмір ефекту - це сила зв'язку або оцінка ступеня, до якого явище присутнє в популяції [61].

Дана типологія є однією з кращих і відображає основні тенденції у типологізації видів порнографії, оскільки інші варіанти є занадто розпливчастими і більше акцентують увагу на різних жанрах та уподобаннях людей, наприклад, за расою або за видом зовнішності. Проте, на нашу думку важливо додати, ще одну важливу графу, це нелегальні порнографічні матеріали, до яких відносять дитячу порнографію, зображення зоофілії та некрофілії.

1.1.3 Мотивація перегляду порнографічних матеріалів

Інтернет суттєво змінив те, в який спосіб люди шукають та споживають порнографічні матеріали і став найпопулярнішим місцем для задоволення даних потреб. Однак дослідники приділяли мало уваги тому, чому саме люди споживають порнографічні матеріали у веб-просторі. Традиційні теорії мотивації зазвичай стверджують, що будь-яка поведінка певним чином мотивована. Тобто, поведінка не є випадковою, а переслідує певну мету та бажаний результат, спираючись на дослідження 2001 року МакКіна, Грін і Сміта. Очевидно, що пошук або перегляд інформації в Інтернеті є навмисною поведінкою, мотивованою конкретними потребами споживача, які, на його думку, можуть бути ефективно задоволені [28]. Для кращого пояснення того, як люди використовують порнографію в Інтернеті, та подальшого розуміння впливу порнографії на окремих людей та суспільство, важливо зрозуміти, які мотиваційні фактори спонукають людей використовувати порнографію в Інтернеті та як вони діють. Можна стверджувати, що використання Інтернет-порнографії є вмотивованою поведінкою, спрямованою на отримання того, що людина хоче бачити, тому визначення специфічних мотивів використання Інтернет-порнографії є важливим аспектом, який необхідно зрозуміти.

Результати показують, що мотиви використання порнографії в Інтернеті можна розбити на чотири фактори - стосунки, управління емоціями, звичне використання та фантазії [44].

М. Дутта-Бергман у своєму дослідженні 2003 року, стверджує, що вся діяльність в Інтернеті є вищою за певний рівень когнітивного порогу. Іншими словами, діяльність в Інтернеті є цілеспрямованою і відображає звичні стилі взаємодії користувача. Це вказує на те, що люди вводять ключові слова, такі як "секс" або "порнографія" в пошукові системи, щоб знайти те, що вони хочуть побачити, або що вони заходять на певні сайти сексуального характеру, які, на їхню думку, можуть відповідати їхнім конкретним вимогам [28].

Теоретики зазвичай визначають мотивацію в термінах передбачуваної потреби, бажання або імпульсу індивіда, які ініціюють, спрямовують та підтримують поведінку. М. С. Маккін разом з іншими вченими визначав мотивацію як джерело цілеспрямованої поведінки, яка слугує "для активізації та спрямування дій до бажаних цілей". У дослідженні студентів університету, з вибіркою, що складала 760 осіб, Voies (2002) виявив чотири мотиваційні кластери сексуальної активності як в Інтернеті, так і в реальному житті: пошук сексуальних партнерів, сексуальні розваги, сексуальна винагорода та особисте дослідження [17]. Інститут Кінсі та Служба громадського мовлення (PBS) опитали загалом 10 453 респондентів за допомогою методу онлайн-опитування, щоб з'ясувати, чому люди взагалі користуються порнографією. Основними причинами використання порнографії, що називали опитувані, були: "для задоволення/фізичної розрядки", "для сексуального збудження себе та/або інших", "з цікавості", "тому що я можу фантазувати про речі, які не обов'язково втілювати в реальному житті" та "щоб відволіктися". Цей результат означає, що використання порнографії в основному пов'язане з особистими та емоційними цілями. Дослідження, що розглядають мотивацію перегляду порнографії, акцентують увагу на факторі Інтернету та доступності інформації, як на аспектах, які варто враховувати, оскільки вони суттєво змінюють сутність

взаємодії особи і порнографії. М. С. МакКіна та ін. у дослідженні 2001 року стверджують, що мотивами, які лежать в основі сексуальної активності в Інтернеті, є особиста безпека (як фізична, так і емоційна) та сексуальне задоволення. Наприклад, особи, яким не вистачає сексуальних партнерів, що задовольняють їхні потреби, можуть звернутися до Інтернету як до засобу задоволення своїх сексуальних потреб. У своїй дисертації 2001 року Бернс повідомив про шість мотивів, що стоять за використанням чоловіками Інтернет-порнографії: зробити секс цікавим, зняти сексуальну напругу, завести сексуального партнера, по інтересам, отримати задоволення від сексуальних відчуттів, насолодитися соціальною подією та дізнатися про секс. Його дослідження підтвердило, що мотивація використання інтернет-порнографії має кілька вимірів. Бернс виявив не тільки сексуальну та емоційну мотивацію, але й деякі інші мотиви, такі як соціалізація та сексуальна інформація, які прагнуть бути пов'язаними з використанням чоловіками Інтернет-порнографії. Також його дослідження акцентує увагу на тому, що багато для кого порнографія є способом познайомитися з сексом, що показує недостатній розвиток сексуальної просвіти, звідси ми беремо до уваги, що дана дисертація датується 2001 роком і ілюструє американські реалії того часу, проте для України така проблема на даному етапі є актуальною. Питання сексуальної просвіти є важливим тому, що те, що починається як просто цікавість, може привести до залежності та викривленого бачення власного тіла та сексу, загалом[30].

Інтернет як сексуальне середовище має багато унікальних технологічних характеристик, що відрізняють його від більш традиційних засобів масової інформації, таких як відеокасети та друковані видання, але Інтернет не відрізняється від традиційних засобів масової інформації у вираженні сексуальності, як стверджує М. С. Маккін. Це свідчить про те, що мотиви, які стоять за використанням порнографії в Інтернеті, можуть бути схожими з мотивами, пов'язаними з використанням традиційної порнографії, що робить старіші дослідження також актуальними [30].

Стать є одним з найпотужніших факторів, що впливає на використання порнографічний матеріалів, спираючись на дослідження Н. М. Маламут, Д. Л. Мошер, П. Макіан. Загалом, попередні дослідження показують, що чоловіки частіше, ніж жінки, віддають перевагу перегляду відверто сексуальних матеріалів (Е. Дженсен, Д. Карпентер, С. Грехем), відчують сексуальне збудження від цих матеріалів (Д. Л. Мошер та П. Макіан), а також мають позитивні почуття щодо відверто сексуальних матеріалів. Фішер та Кук стверджують, що чоловіки також менш схильні підтримувати регулювання матеріалів відверто сексуального характеру. Е. Дженсен, Д. Карпентер та С. Грехем вважають, що однією з основних тем еротичних фільмів було домінування чоловіків над жінками та експлуатація жінок, тому у жінок могло сформуватися негативне ставлення до фільмів відвертого сексуального характеру, що і впливає на нижчу мотивованість жінок до перегляду відвертого контенту. Гендерні відмінності можуть також відображати вплив біологічних факторів. Еволюційні психологи стверджують, що чоловіки біологічно більш схильні до більшого сприйняття візуальних сексуальних стимулів, з посиланням на М. Бейлі, С. Гаулін, Б. Е. Гладу [30, 47].

Н. М. Маламут (1996) пропонує концептуальну модель, за допомогою якої гендерні відмінності у споживанні сексуальних матеріалів пояснюються в рамках еволюційної перспективи. Він стверджує, що споживання сексуально відвертих матеріалів є, принаймні частково, "результатом вроджених відмінностей у механізмах еволюції сексуальності, що взаємодіють з силами навколишнього середовища, а не винятковим побічним продуктом відмінностей в інших еволюційних механізмах або відмінностей у впливі навколишнього середовища, або і того, і іншого". Згідно з цією точкою зору, для того, щоб отримати найкращі рішення адаптаційних проблем, пов'язаних із сексуальністю, чоловіки та жінки розробили різні сексуальні стратегії. Ці сексуальні стратегії впливають на реакції чоловіків і жінок на сексуальні стимули або сексуальну поведінку. Маламут стверджує, що модель сексуально відвертого матеріального

споживання чоловіків відображає їх загальну перевагу до короткострокової сексуальної стратегії. Ця стратегія добре підходить для створення привабливості та споживання безособових, не контекстуальних і, як правило, особливо відвертих сексуальних зображень, які часто зустрічаються як в Інтернет-порнографії. На противагу цьому, вчений припускає, що споживання жінками відверто сексуальних матеріалів відображає їхню схильність до довгострокової сексуальної стратегії, що призводить до загалом менш інтенсивного інтересу до особливо відвертого сексуального контенту. Річ у тім, що різні сексуальні стратегії чоловіків і жінок впливають на те, яким матеріалам сексуального характеру вони надають перевагу та розкриває особливості мотивації до їх перегляду. Хоча жодного дослідження, присвяченого конкретно гендерним відмінностям у мотивації використання Інтернет-порнографії, не було завершено, деякі дослідження пропонують рекомендації для більш конкретних прогнозів. Так, наприклад, Купер, Шерер, Бойс та Гордон (1999) виявили сильні гендерні відмінності у вподобаннях щодо онлайн-медіа: чоловіки частіше віддають перевагу візуальній порнографії (50% чоловіків проти 23% жінок), тоді як жінки віддають перевагу чатам (49% жінок проти 23% чоловіків). Чоловіки (72%) відвідували порнографічні веб-сайти втричі частіше, ніж жінки (28%) [34].

Також не потрібно забувати, що Інтернет-порноіндустрія використовує багато стратегій для просування використання своїх вебсайтів, включаючи спливаючі вікна, викрадення домашньої сторінки (встановлення команди Javascript на комп'ютери для зміни домашньої сторінки користувача за замовчуванням на порносайт), стелс-сайти (різноманітні методи, що включають скуповування протрочених доменних імен, задля розміщення порносайту), використання поширених помилок у написанні, або використання відомих назв компаній чи артистів та приховані ключові слова, які підхоплюються пошуковими системами (модератори порносайтів ховають ключові слова, включаючи торгові марки популярних брендів або імена поп-артистів, у коді

своїх вебсайтів, щоб привести дітей та підлітків на свої сторінки). Тобто спочатку особа може навіть не ставити собі мети переглянути порнографічний контент.

Якщо узагальнювати погляди, що зустрічаються в науковій літературі, то ми отримуємо наступну картину: люди використовують Інтернет-порнографію для управління своєю поведінкою. Порно-контент може бути збудливим наочним посібником для перегляду під час мастурбації або розвагою для людей, які нудьгують та/або перебувають у стані депресії. Також люди використовують інтернет-порнографію за звичкою. Розуміння порнографії, як звички включає такі установки "як хобі", "як щось, що можна зробити, коли ви відкладаєте справи", "тому що ви відчуваєте, що повинні" і "тому що ви не можете себе зупинити". Це підтверджує думку про те, що інтернет-порнографія може стати патологічною поведінкою. Останні два пункти, що відображають сексуальну залежність від порнографії в Інтернеті через відсутність самоконтролю, схоже, пов'язані з концепцією сексуальної компульсивності, яка визначається як "наполегливий, повторюваний, нав'язливий і небажаний потяг до виконання конкретних дій, часто в ритуалізованій або рутинізованій моді". Нарешті, деякі люди використовують Інтернет-порнографію з метою сексуальних фантазій, штучно використовуючи такий контент, щоб відчути, ніби вони самі взаємодіють з моделями на зображеннях. Сексуальні фантазії є формою самостійної роботи, що здебільшого призводить до сновидінь або мастурбації. Згідно з Россом, користувач може займатися сексуальними фантазіями в Інтернеті з "сексуальною поведінкою, не просто думаючи про неї, а беручи участь у ній в Інтернеті та з іншою людиною, фактично не "роблячи" її".

Більшість людей отримують користь від використання порнографії, наприклад, вони відчувають сексуальне збудження, покращують своє сексуальне життя, отримують сексуальні знання, змінюють ставлення до сексу та життя в цілому (Н. М. Маламут) [45, 53]. Хоча негативний вплив порнографії на рольові моделі протилежної статі, сексуальну соціалізацію та партнерські

стосунки також знайшли своє відображення в літературі про порнографію в Інтернеті, обговорюється кілька специфічних негативних наслідків. Деякі люди повідомляють про проблеми з контролем свого потягу, що супроводжуються недосипанням, забуванням призначених зустрічей або ігноруванням обов'язків [34, 51]. Було продемонстровано, що деякі особи страждають на залежність від порнографії, пов'язаної з особистим дистресом через нездатність контролювати використання, постійним переживанням негативних наслідків у житті людини та безуспішними спробами зменшити поведінкову залежність [46].

1.2 Залежність від порнографії та кіберсексу

У наукових колах Інтернет-залежність обговорюється з все зростаючим інтересом. Приблизно 1,5-8,2% осіб повідомляють про симптоми залежності від використання Інтернету, що пов'язані з суб'єктивними скаргами в повсякденному житті, як зазначають у своїй праці "Інтернет-залежність або надмірне використання Інтернету" спираючись на А. Вайнштейна [63]. Хоча практична значущість цього явища не викликає сумнівів, досі не існує згоди щодо його класифікації. Ряд авторів позначають його, як аддиктивне (М-Д. Гріффітс, Л. Відьянто, К. Янг), патологічне (Р. Девіс) або, проблемне (С. Каплан) використанням Інтернету [20, 38, 64]. Ряд авторів визначає Інтернет-залежність, як вид нехімічної залежності і на основі певної схожості з іншими поведінковими та психоактивними залежностями, яку в своїх роботах підмічали Дж. Блок, Ф. Д. Гарсія, Ф. Тібо, Дж. Грант, Дж. А. Брюер та М. Потенца, розлад використання Інтернету буде включено в додаток до DSM-V, що підкреслює актуальність та відсутність емпіричних даних з цієї теми на сьогоднішній день. М-Д. Гріффітсом, К. Янг висловлюють припущення, що кіберсекс та перегляд порнографії є одними із специфічних можливостей, що дарує нам Всесвітня павутина і має великий потенціал розвитку аддиктивного використання. Як зауважують Х. Гарретсен та Г. Меєркер сучасне використання Інтернет-порнографії може бути частиною структурної моделі Інтернет-залежності [38, 39, 40, 64].

Спершу варто зауважити, що у західній літературі для позначення даного явища існує декілька термінів, серед яких найпоширенішими є залежність від порнографії та кіберсексу. Так за Карнесом кіберсекс можна визначити як використання сексуальних дій в Інтернеті, таких як порнографія, секс-шоу в прямому ефірі, веб-камери або чати. Також автор стверджує, що все, що може бути зроблено сексуально в реальному житті, може бути зроблено в Інтернеті. Загалом, кіберсекс охоплює різноманітну сексуально мотивовану поведінку у веб-просторі, наприклад, перегляд порнографічних матеріалів, участь у чатах сексуального спрямування або в сексі через веб-камеру, а також пошук в Інтернеті сексуальних партнерів, для зустрічі офлайн або збір інформації про секс. Автори групують дані види діяльності на одноосібне збудження (наприклад, перегляд порнографії), партнерське збудження (наприклад, секс-чати) та діяльність, що не викликає збудження (наприклад, пошук інформації). На даному етапі, немає чіткого розподілу між даними явищами, частина авторів ототожнює їх, та вважає, що вони охоплюють однакове коло явищ, інші ж вважають перегляд порнографії лише частиною кіберсексуальної активності людини, і виокремлюють лише кіберсексуальну залежність. Така проблема виникає через те, що немає чіткого визначення поняття порнографії і зовсім не зрозуміло, що ж таке порнографія в широкому значенні та в Інтернет-просторі загалом. Як ми вже могли переконатися, деякі з авторів визначали порнографію для того, щоб ідентифікувати матеріали, які піддаються або не піддаються цензурі за Д. Кендріком, в той час як інші визначали порнографію, намагаючись підкреслити роль, яку сексуальні матеріали відіграють у побудові та підтримці патріархату [30]. Були автори. Що визначили порнографію для того, щоб стандартизувати операціоналізацію цього конструкту для цілей емпіричного дослідження [11]. Очевидно, що мотивації для визначення порнографії були різними у різних авторів та в різних дисциплінах, що призвело до появи значної кількості визначень, які мають мало або зовсім не мають схожості між собою. Крім того, оскільки багато з цих визначень були сконструйовані кабінетними

теоретиками, які спиралися на довільні критерії, багато визначень суттєво відрізняються від визначень, що побутують серед неспеціалістів, а в деяких випадках не мають майже нічого спільного з фактичним змістом матеріалів, які вони намагаються описати. Замість того, щоб забезпечити багату теоретичну базу, на яку можна було б спиратися, розмаїття думок щодо значення порнографії заплутало більше дискусій на цю тему, ніж прояснило. Що і викликає труднощі у подальшому вивченні явища, оскільки автори не самі завжди розуміють, що варто відносити до порнографічного контенту, а що ні. Також варто враховувати те, що з активним розвитком Інтернету збільшилася кількість різноманітних способів отримання задоволення у кіберпросторі, що також потребує ідентифікації та опису. Ми в даній роботі будемо використовувати та апелювати до двох цих понять, проте торкатися будемо лише аспекту взаємодії з порнографічними матеріалами.

Залежність від порнографії частіше виникає внаслідок анонімності та зручності, які надає Інтернет. Кібер-технології також надають користувачам інтерактивний досвід у сфері віртуальної близькості. Онлайн-відео, ігри в чатах, фотогалереї та віртуальна реальність надають користувачам кілька різних засобів, за допомогою яких вони можуть знаходити та купувати порнографічні матеріали. За анонімністю кіберпростору користувачі мережі можуть приховувати свій вік, сімейний стан, стать, расу, покликання або зовнішність або навіть вдавати з себе іншу людину, що дає відчуття комфорту та безпеки користувачу та допомагає приховувати від світу власні дії. Навіть зараз, важко робити висновки про поширеність порнографічної залежності, зокрема і через потайливість залежних. Не було проведено жодного системного дослідження, присвяченого кіберсексуальній залежності, хоча дослідження компульсивної сексуальної поведінки свідчать про її поширеність від 3% до 6% у Сполучених Штатах. Згідно з іншим опитуванням, проведеним у 2000 році на сайті MSNBC.com, більше 80% з 38 000 респондентів відповіли, що витрачають багато часу на пошук відверто сексуальних матеріалів в Інтернеті, часто

ставлячи під загрозу аспекти свого особистого життя та роботу (Керролл, 2000 р.). Єдині дані до яких ми маємо доступ це кількість користувачів порно-сайтів за певний період та маємо змогу відслідкувати коливання у кризові періоди в світі, проте за допомогою цих даних ми можемо робити висновки тільки про тенденції, що існують при використанні сайтів, проте робити висновки про наявність у певних користувачів залежності та їх кількість - неможливо. Важливо підмітити, що час проведений на порно-сайті не є показником, оскільки користувач може провести на сайті понад декілька годин, проте весь цей час витратити лише на пошук контенту, який би задовольнив його смаки, а самому перегляду приділити всього 20 хвилин, тому варто розібратися з тим, як саме визначати даний тип залежної поведінки [53].

До сьогодні відсутнє консенсусне визначення кіберсексуальної залежності. Однак доцільно спиратися на запропоновані критерії розладу Інтернет-ігор (АРА, 2013), оскільки обидва ці розлади можна розглядати як специфічні форми інтернет-залежності, як вважають такі дослідники як К. Янг та М. Брандт [55, 64]. Таким чином, робоче визначення порнографічної залежності повинно включати такі симптоми, як втрата контролю, заклопотаність, абстиненція та постійне залучення до сексуальних дій в Інтернеті, незважаючи на негативні наслідки. Використанню Всесвітньої мережі для участі в різних приємних сексуальних діях, серед яких виділяється використання порнографії, яка є найпопулярнішою діяльністю з нескінченною кількістю доступних сексуальних сценаріїв. Продовження використання таким чином іноді призводить до фінансових, юридичних, професійних проблем та проблем у стосунках або особистих проблем з різноманітними негативними наслідками. Почуття втрати контролю та постійне використання, незважаючи на ці несприятливі результати, становлять "сексуальну компульсивність в Інтернеті" або проблемне використання порнографії в Інтернеті. Неможливість контролювати вживання і вживання, яке заважає жити - дві кардинальні ознаки залежності. Внаслідок залежності пріоритети починають зміщуватися, по суті, природні життєві

винагороди, такі як дружба, фізичні вправи та досягнення, більше не можуть конкурувати [53].

Також в даному аспекті корисно згадати дослідження вчених М. Брандта та Я. Снаговського в якому вони вивчали можливі зв'язки між тенденціями наближення або уникнення порнографічних стимулів та схильністю до кіберсексуальної залежності. Доведено, що такі механізми мають вирішальне значення для аддиктивної поведінки, як стверджували Р. Віерс, Е. Беккер та К. Ебері, в той час як з'являється все більше доказів класифікації Інтернет-залежності за аналогією з залежністю від психоактивних речовин, з посиланням на М. Брандта. У контексті залежності від кіберсексу тенденції наближення та уникнення можна інтерпретувати як схильності, які можуть або сприяти (наближенню), або пригнічувати (уникненню) використання кіберсексу. Отже, люди можуть не тільки проявляти тенденції до наближення, але й до уникнення стимулів, пов'язаних з порнографією. Також у 2015 році Дж. Шибенер та М. Брандт надали перші емпіричні дані, що свідчать про існування подібної структури для залежності від кіберсексу. Вони виявили квадратичну асоціацію між виконанням моніторингового завдання, що включає порнографічні зображення, та симптомами залежності від кіберсексу [55].

Компульсивна сексуальна поведінка відрізняється від кіберсексуальної залежності, оскільки особи з компульсивною сексуальною поведінкою можуть використовувати або не використовувати Інтернет для своєї сексуальної поведінки. Але все ж це дає уявлення про поширеність подібних розладів. Прихильники концепції порнографічної залежності припускають, що вона часто спостерігається в поєднанні з іншими залежностями, а також афективними та стресовими розладами. У минулому вважалося, що залежність від порнографії притаманна тільки чоловікам, проте дослідження останніх десятиліть вказують на помилковість даного судження. Дослідження спрямовані на виявлення гендерних відмінностей у залежності від порнографії, показують, що, дійсно, для чоловіків дана проблема є притаманнішою і вони набагато частіше стають

залежними, проте і для жінок це є притаманним, проте в меншій мірі.

Висновки до I розділу:

1. Теоретичний аналіз наявних літературних джерел вказує на те, що в основному розвитком даної проблематики займаються західні вчені, в той час як на теренах вітчизняної психологічної науки дана тематика немає популярності. В основному праці українських вчених знаходяться в межах юриспруденції і зосереджені на визначенні поняття або вивченні дитячої порнографії.

2. Існує проблема у визначенні поняття порнографії, оскільки більшість термінів не враховують збільшений, завдяки розвитку Інтернету, контекст явища. Через, що в подальшому виникають проблеми в детальнішому вивченні певних аспектів явища та визначенні певних структурних компонентів. Відсутність великої теоретичної бази та розмиті поняття, що не завжди відповідають дійсності або окреслюють довільні аспекти заважають активному вивченню та створюють перешкоди у аналізі.

3. Мотиваційні та гендерні аспекти перегляду порнографії досить різноманітні та охоплюють широке коло явищ. Проте ми можемо говорити про існуючі тенденції: серед чоловіків перегляд порнографії є популярнішим ніж серед жінок, проте жінок частіше цікавить література 18 +. Мотиваційний аспект вказує нам на те, що бажання отримати задоволення не є основною причиною перегляду такого контенту, бажання заспокоїтися, зняти стрес, уникнути проблеми також мають вплив на бажання взаємодіяти з такого роду контентом.

4. Дослідження тематики залежності від порнографії є відображенням того, наскільки важливим є правильне та чітке окреслення явища, адже деякі вчені ототожнюють дане поняття з залежністю від кіберсексу, а інші вважають одне структурним елементом іншого, що ускладнює дослідження даних явищ.

РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ФАКТОРІВ РЕЗУЛЬТАТУ СТРЕСУ НА ЗАЛЕЖНІСТЬ ВІД ПОРНОГРАФІЇ

2.1 Опис характеристик досліджуваної вибірки

Для того, щоб повністю реалізувати завдання і мету даної роботи, та задля перевірки висунутої нами гіпотези, було проведене емпіричне дослідження. Вибірку склали студенти Чернівецького національного університету технічної та гуманітарної спеціальностей. Усього у дослідженні брали участь 57 молодих людей ($n = 57$).

У дослідженні брали участь молоді люди віком від 18-23 років. Найбільше респондентів саме віком 19-20 років, вони складають 63,1% (36 осіб). Серед опитаних респондентів юнацького віку вибірка жінок складає 50,9% (29 осіб) та чоловіків 49,1% (28 осіб).

Розподіл респондентів за статтю

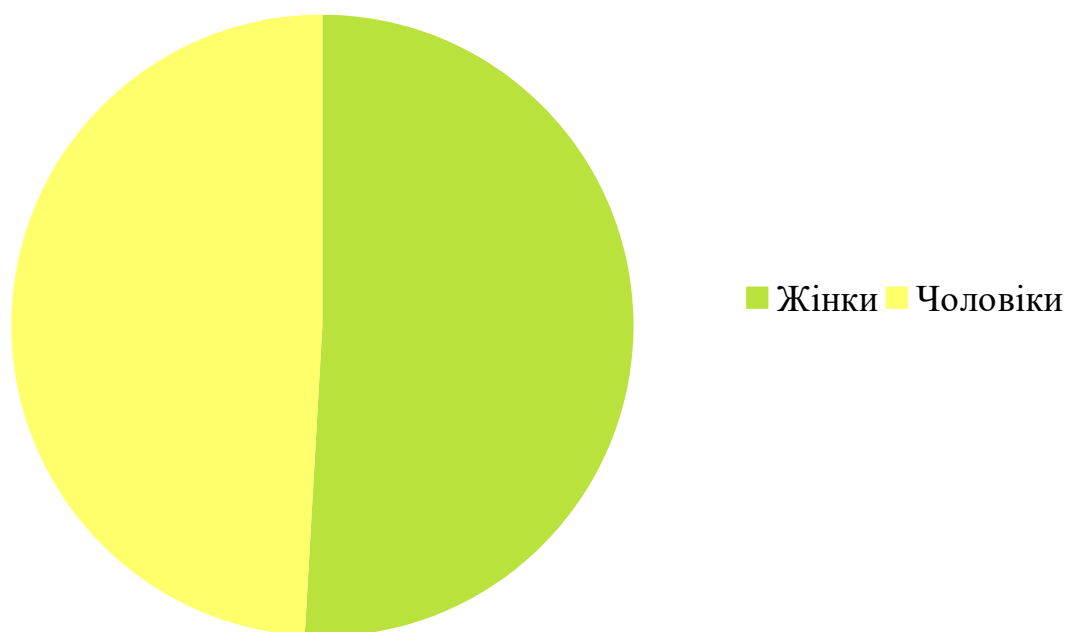

Рис. 2.1 Розподіл респондентів за статтю

Розподіл опитуваних за фахом виглядає наступним чином: 49,1% (28 осіб) студентів гуманітарної спеціальності та 50,9% (29 осіб), що навчаються на технічному спрямуванні. Серед вибірки студентів гуманітарної спеціальності присутні 24 жінки та 4 чоловіка, а респонденти технічної спеціальності діляться

наступним чином: 24 чоловіка і 5 жінок.

2.2 Організація емпіричного дослідження

Задля реалізації поставленої мети були використані такі методики:

1. *Діагностика психологічних типів (методика Д. Кейрсі)*. Опитувальник Д. Кейрсі у визначенні типу особистості спирається на індивідуальні особливості обробки інформації. Теоретична база даного опитувальника базується на теорії А. Кемпінського, функціональній теорії особистісних типів К.-Г. Юнга та методиці діагностики особистісних типів І. Маєрса-Бріггса — MBTI (1962).

Теорія Кемпінського має назву інформаційного метаболізму, що являє собою уявлення про відмінності у взаємному обміні повідомленнями, як тип інформаційного метаболізму, якщо узагальнювати то за основу береться те, як особистість сприймає та обробляє інформацію, отриману в процесі взаємодії з оточуючою дійсністю. Також опитувальник спирається на класифікацію К.-Г. Юнга, що включає в себе вісім типів особистості, що виявляє схильність до однієї з чотирьох функцій та установки: екстраверсивної чи інтроверсивної. Myers-Briggs Type Indicator включає в себе 8 шкал, що об'єднані попарно та призначений для визначення одного з 16 типів особистості. Шкали, що виокремлюються в цій базовій методиці, це: Екстраверсія-Інтроверсія (комунікативна установка), Рішучий-Співчутливий або Мислення-Почуття (T/F) за Юнгом (раціональна функція), Спостережливий-Споглядальний або Відчуття-Інтуїція (S/N) за Юнгом (ірраціональна функція), Розсудливий-Сприйнятливий або Раціональний-Ірраціональний (J/P) (домінування однієї з функцій).

Власне, Д. Кейрсі розробив опитувальник та об'єднав 16 типів у 4 групи, які він визначав, як темпераменти: Митці (SP), Раціонали (NT), Опікуни (SJ) та Ідеалісти (NF). Методика містить 70 пар тверджень, що описують певні ситуації, респонденту необхідно обрати твердження, що найбільше відповідає йому або є прийнятною поведінковою реакцією для суб'єкта.

Даний опитувальник ми використовували з метою визначити характерні

властивості взаємодії та обробки інформації, що надходить з навколишнього середовища, щоб мати ширше уявлення про особистісні особливості залежних від порнографії [43].

2. Наступною ми використовували *методику оцінки потягу до порнографії (PCQ)*, авторства С. Крауса та Х. Розенберга.

Дана методика складається з 12 тверджень, що стосуються особливостей взаємодії з порнографією та бажання її перегляду в певних ситуаціях. Оцінка відбувається за допомогою методу семантичного диференціалу наступним чином: повністю незгоден (1 бал), в основному не згоден (2 бали), переважно не згоден (3 бали), між згодою і не згодою (4 бали), частково згоден (5 балів), в основному згоден (6 балів), повністю згоден (7 балів). Обробка методики відбувається за допомогою підрахунку балів і зіставлення отриманого результату з шкалою рівнів. Відповідно до якої кількість балів від 0-28 — говорить про низький рівень залежності або нормативне використання порнографічного контенту, від 29-56 — середній рівень залежності, що говорить про труднощі і тенденцію до надмірного використання інтимних матеріалів, від 57 і вище — високий рівень залежності, що свідчить про надмірне вживання порнографії, що може шкодити повсякденному життю особи.

3. *Опитувальник призначений для визначення рівня залежності від кіберсексу*, був нами використаний з метою виявлення можливих відмінностей між поняттями порнографічної залежності та залежності від кіберсексу. Опитувальник складається з 24 тверджень, на які потрібно дати відповідь “так” чи “ні”, в залежності від того чи відповідає твердження їх звичній взаємодії з інтимними матеріалами в Інтернеті. Обробка результатів відбувається шляхом підрахунку балів (“так” — 1 бал, “ні” — 0 балів) та співставлення з шкалами рівнів. Так сума балів 0-8 — низький рівень або нормальне використання кіберсексу, 9-16 — середній рівень, існує тенденція приділяти даному аспекту занадто багато вільного часу та 17-24 — високий рівень, наявність залежності,

що свідчить про надмірне вживання, що несе шкоду особі.

4. *Опитувальник копінг-стратегій: скорочена форма (Coping Strategies Inventory Short-Form (CSI-SF))*, авторства К. Еддісон, Б. Кемпбел-Дженкс, Д. Сарпонг та інші. Даний опитувальник містить 32 твердження, які необхідно оцінити за шкалою: ніколи (0 балів), іноді (1 бал), нерідко (2 бали), часто (3 бали), дуже часто (4 бали). Обробка результатів відбувається додаванням балів за шкалами та визначенням їх середніх значень. Перелік шкал, що містить методика: вирішення проблем, когнітивне реструктурування, вираз емоцій, соціальний контакт, уникнення проблем, приймає бажане за дійсне, самокритика та соціальне уникнення [2].

5. *Симптоматичний опитувальник (Symptom Check List-90 Revised (SCL-90-R))* — це тестова і скрінінгова методика, призначена для оцінки патернів поведінкових та психологічних ознак після дії стресового фактору, у здорових осіб. Методика створена у 1994 р. L.R. Derogatis на основі Hopkins Symptom Checklist (HSCL) — методика, що бере свій початок від Cornell Medical Index (A. Winder). Дана методика включає в себе 90 тверджень, кожне з яких потрібно оцінити за шкалою від 0 до 4, де 0 — “зовсім немає”, 1 — “трохи”, 2 — “помірно”, 3 — “сильно”, 4 — “дуже сильно”. Дані твердження групуються в шкали: соматизація, нав’язливість, інтерперсональна чутливість, депресія, тривожність, ворожість, нав’язливі страхи, параноїдність, психотизм [2].

Соматизм — втеча в хворобу в наслідок дії стресового фактору або не бажання брати на себе відповідальність.

Нав’язливість — постійне повернення до думок та ситуацій, що вже не актуальними, проте особа не може їх відпустити.

Інтерперсональна чутливість — особа порівнює себе з іншими, вважає себе гіршою і менш повноцінною ніж інші, згодом виникають труднощі у міжособистісній взаємодії.

Депресія — стан, що характеризується тужливим, пригніченим настроєм, спостерігається знижений рівень психічної активності.

Тривожність — відчуття неспокою, думки, що щось має статися або вже сталося.

Ворожість — думки, почуття або дії в яких особа проявляє власне роздратування, обурення та гнів.

Нав'язливі страхи — реакція страху на певні події, місця або об'єкти, веде до унікаючої поведінки.

Параноїдність — очікування чогось поганого, що обов'язково має статися, підозрілість до того, що відбувається навколо.

Психотизм — тенденція до ізоляції від міжособистісних стосунків та унікаюча поведінка по відношенню до інших людей.

6. Методика *оцінки емоційного вигорання* розроблена Дж. Л. Гібсоном та Д.-Х.-мл. Доінеллі. Даний опитувальний складається з 18 тверджень, які необхідно оцінити за шкалою: декілька разів на рік (1 бал), щомісяця (2 бали), декілька разів на місяць (3 бали), щотижня (4 бали), декілька разів на тиждень (5 балів), щодня (6 балів). Підрахунок балів відбувається відповідно до ключа методики за шкалами: деперсоналізація, особиста задоволеність та емоційне виснаження, які автори методики визначили, як компоненти емоційного вигорання.

Деперсоналізація — тенденція до розвитку цинічного та упереджено негативного ставлення до інших людей (клієнтів або колег), міжособистісні контакти несуть суто формальний характер, особа хоче максимально їх обмежити, в уявленні індивіда багато негативних установок, щодо взаємодії, що призводить до деформації відносин в колективі.

Особиста задоволеність — дана шкала є оберненою і високі показники за нею свідчать про, власне, незадоволеність особистості власними професійними досягненнями, присутня негативна оцінка себе, як фахівця, також присутнє відчуття провини за негатив до професії та власну неспроможність бути корисним.

Емоційне виснаження - перенапруження, спустошення душі і вичерпаність власних емоційних ресурсів. Людина не може віддаватися роботі так як віддавалася раніше, відчуває притуплення власних емоцій, можливі емоційні зриви, знижується емоційний фон роботи (аж до байдужості), спустошення емоційних ресурсів .

7. Також була розроблена *власна анкета* з метою краще усвідомлювати особливості використання матеріалів для дорослих молодими людьми. Вона містить всього 8 питань і спрямована на отримання інформації про уподобання респондентів.

2.3 Емпіричні особливості порнографічної залежності

Даний розділ присвячений розгляду отриманих результатів. Для емпіричного аналізу особливостей залежності від порнографічних матеріалів було використано кореляційний аналіз, а також середні значення та рівні за методиками аби отримати більш точне та чітке розуміння досліджуваного явища.

Дані за анкетною, що ми провели висвітлюють цікаві особливості взаємодії молодого покоління з порнографічними матеріалами. Так ми можемо побачити, що на питання “Як часто ви взаємодієте з порнографічними матеріалами” 10,5% (6 осіб) респондентів відповіли, що “Не цікавляться даними матеріалами”, проте потім у питанні, “Яким порнографічним матеріалам надаєте перевагу?” обрали відповідь “Література 18+”, що вказує на те, що вони не відносять відверту літературу до порнографічних матеріалів, а вважають її просто мистецтвом.

Загалом 10,5% (6 осіб) респондентів на всі питання анкети відповідали, що не цікавляться переглядом порнографії, в жодному її вигляді, проте всі 100% респондентів хоча б раз переглядали порнографічні матеріали в Інтернеті.

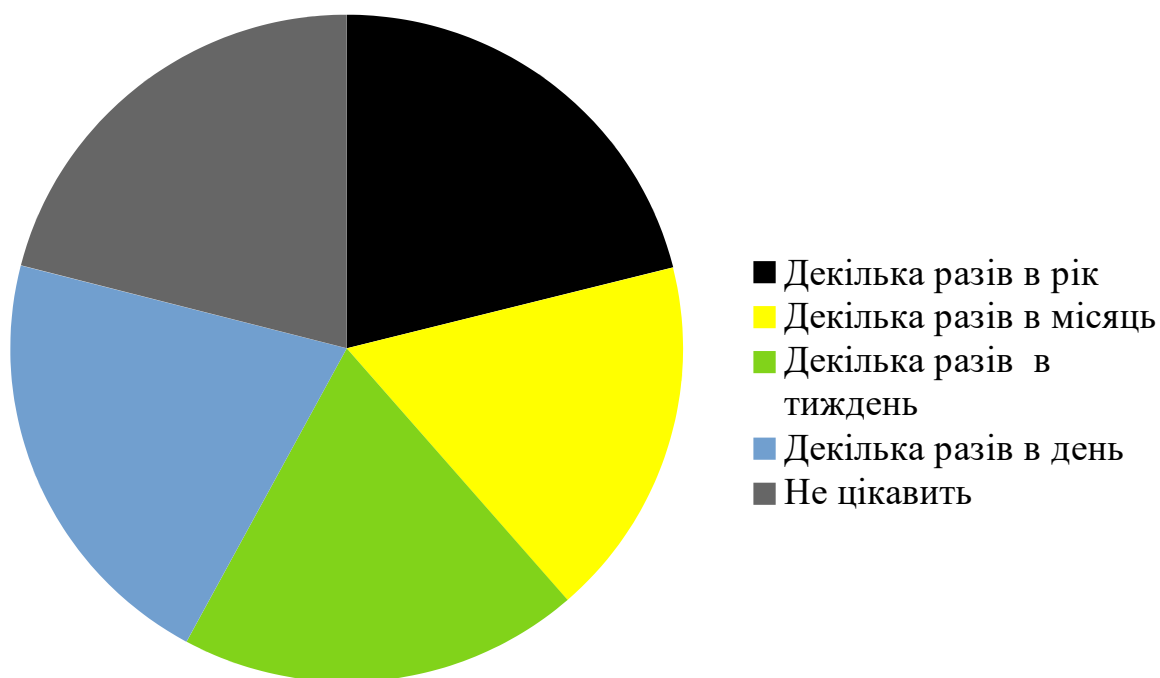

Рис. 2.2 Частота перегляду порнографії молодих людей

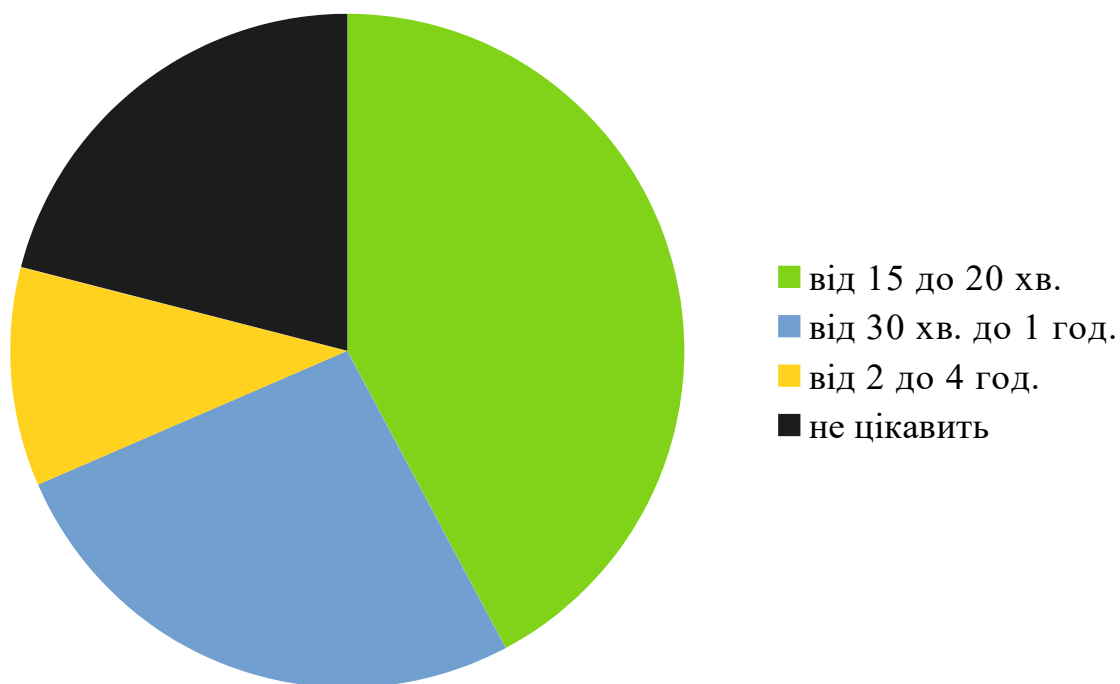

Рис. 2.3 Тривалість перегляду порнографії

Аналізуючи отримані дані за методикою оцінки потягу до порнографії (PCQ), можемо побачити наступні результати: низький рівень притаманний 59,6% (34 особи) опитаних; середній рівень залежності виявлено у 26,4% (15

осіб); у 14% (8 осіб) високий рівень залежності від порнографії.

Аналізуючи отримані результати ми можемо сказати, що молодим людям не притаманно приділяти більшість свого вільного часу перегляду інтимного контенту в Інтернеті, хоча опираючись на дані анкети, ми можемо сказати, що майже всі вони переглядали його хоча б один раз.

Шкала виміру *залежності від порнографії* має помірні прямі кореляційні зв'язки за шкалами “тривожність” ($r=0,49$); “нав'язливі страхи” ($r=0,40$); “інтерперсональна чутливість” ($r=0,33$); “емоційне виснаження” ($r=0,30$); “почуття” (F за опитувальником Д. Кейрсі) ($r=0,29$); “соматизм” ($r=0,26$).? Згідно з таблицею 2.1 у додатках.

Аналізуючи отримані зв'язки ми можемо побачити, що порнозалежність може виступати способом переживання негативних стресових реакцій або їх компенсацією. Тобто за допомогою перегляду інтимного-контенту особа може приховувати власні переживання, страхи та виснаження, а також знаходити в ньому своє заспокоєння в складні періоди. Але також можна припустити, що тривожність та нав'язливі страхи з часом у залежної особи будуть тільки зростати, оскільки перегляд даних матеріалів стане стресором, який необхідно буде від всіх приховувати, адже навряд чи у когось дане захоплення викличе схвалення. Також враховуючи зв'язок залежності з інтерперсональною чутливістю ми можемо помітити, що зростає незадоволеність собою, людина починає порівнює себе з акторами інтимного-контенту та активно шукати недоліки, а враховуючи зв'язок з соматизмом, може почати недоліки та прояви “ненормальності” у власному тілі.

Та обернені кореляційні зв'язки даної шкали з шкалами “мислення” ($r=-0,28$) та “відчуття” ($r=-0,27$) (T і S за опитувальником Д. Кейрсі). Непрямий взаємозв'язок даної аддикції з шкалою “відчуття”, є достатньо зрозумілим, оскільки для людей даного типу притаманно пізнавати та сприймати навколишній світ за допомогою відчуттєвого аспекту: дотик, смак запах. Порнографічний контент не дає того спектру відчуттів, які людина хотіла б

отримати або могла б отримати зайнявшись сексом. Обернений зв'язок зі шкалою “мислення” може свідчити про те, що особа тікаючи від проблем за допомогою еротики та порно, не хоче багато розмірковувати та аналізувати, основний бажанням є відволіктися та не напружуватися.

За методикою, що визначає рівень залежності від кіберсексу ми маємо наступні показники: низький рівень у 63,2% (36 осіб); середній рівень спостерігається у 22,8% (13 осіб) респондентів; у 14% (8 осіб) високий рівень залежності від порнографії.

Дані показники свідчать про те, що участь молоді у кіберсексі через Інтернет також не на високому рівні.

Залежність від кіберсексу має прямі кореляційні зв'язки з шкалою тривожності ($r=0,42$), деперсоналізації ($r=0,31$) та з нав'язливими страхами ($r=0,26$), що відображено в таблиці 2.1, у додатках. Дані показники вказують на те, що даний вид залежності пов'язаний з тим як особа переживає та реагує на стрес. За допомогою інтиму в кіберпросторі особа може сховатися від власних проблем, стресу та навіть від самої себе.

Та непрямі кореляційні зв'язки з шкалами: “вирішення проблем” ($r=-0,33$) та “самокритика” ($r=-0,26$), що вказує на те, що хоча існує втеча від труднощів у кіберсекс, проте проблеми від цього не зникають і особа це прекрасно усвідомлює. Також цікавим є негативний зв'язок зі шкалою самокритики, оскільки порнозалежність має прямий зв'язок з інтерперсональною чутливістю, що передбачає пошук власних недоліків та неприйняття себе. Кіберсекс в Інтернеті включає в себе не тільки перегляд відвертих матеріалів, але і інтимні листування, що потребує від людини певного рівня впевненості в собі та прийняття власного тіла.

Аналізуючи отримані показники за методикою Д. Кейрсі ми отримали наступні результати:

За шкалою “Екстраверсія-інтроверсія” ми можемо спостерігати наступні результати: 36,9% (21 особа) респондентів відносяться до екстравертованого

типу, 50,9% (29 осіб) відповідають характеристиці інтровертованого типу, 12,2% (7 осіб) за результатами обробки відповідають двом типам одночасно. Можемо побачити, що переважною частиною нашої вибірки складають люди з інтровертованим типом особистості.

Аналізуючи отримані результати висвітлені за допомогою кореляційного аналізу можна відзначити певні кореляційні зв'язки у зазначеній групі (таб. 2.2) Шкала екстраверсії має позитивний зв'язок з вираженням емоцій ($r=0,29$), що вказує на те, що екстравертам на багато простіше ділитися власними почуттями з іншими та відкрито їх висловлювати не боячись осуду.

Також наявні негативні зв'язки з шкалами: “інтерперсональна чутливість” ($r=-0,42$), “нав'язливість” ($r=-0,35$), “депресія” ($r=-0,29$), що свідчить про те, що відкритість до світу та у вираженні власних емоцій допомагає особистості справлятися зі стресом та вивільняти напруження, без шкоди для себе.

Якщо говорити про шкалу інтроверсії, то ми побачимо діаметрально протилежні результати, виявлені прямі кореляційні зв'язки з інтерперсональною чутливістю ($r=0,48$), з нав'язливістю ($r=0,38$), з депресією ($r=0,27$) та негативний кореляційний зв'язок з шкалою “вираження емоцій” ($r=-0,26$), що вказує нам на те який негативний вплив має замовчування власних переживань та емоцій для особистості. Також ми можемо побачити, що притаманна даному типу інтроспекція та заглибленість у власні емоції може мати нав'язливий характер та стимулювати порівняння себе з іншими.

Шкала “Відчуття-Інтуїція” ілюструє наступну картину: 22,8% (13 осіб) представників інтуїтивного типу, відчуттєвий тип — 68,4% (39 осіб), 8,8% (5 осіб) представляють змішаний тип.

Дані показники вказують на те, що молоді люди схильні набагато більше покладатися на власні спостереження та відчуття. Переважну частину свого часу вони дивляться, слухають і торкаються об'єктів, що знаходяться в їх безпосередній присутності, і дуже мало часу відводять на самоаналіз, тобто на те, щоб робити висновки, уявляти, мріяти, роздумувати, або замислюватись про

речі, що не поруч.

Шкала “відчуття” має негативні кореляційні зв’язки з залежністю від порнографії ($r=-0,27$) та нав’язливістю ($r=-0,30$). Не прямий зв’язок з нав’язливістю вказує на те, що для особи не притаманно надмірно зосереджуватися на речах, що не знаходяться поруч та зациклюватися на аналізі всього, що її оточує.

Також існує слабкий прямий зв’язок з нав’язливістю та шкалою “інтуїція” ($r=0,28$), що говорить про те, що особам, що належать до інтуїтивного типу притаманний надмірний аналіз власних переживань та емоцій та повернення до ситуацій, що вже відбулися. Такі думки можуть носити нав’язливий характер та заважати адекватно оцінювати ситуацію та власні емоції.

Розподіл за шкалою “Почуття-Мислення” виглядає наступним чином: присутні 43,9% (25 осіб) представників почуттєвого типу, 38,6% (22 особи) у яких домінує мислення як тип, 17,5% (10 осіб), що являють змішаний тип.

Аналізуючи результати можна побачити, що молоді люди аналізуючи ситуацію покладаються не тільки на власні судження та логічні міркування, але і на емоції та переживання викликані ситуацією, що дає змогу більш ефективно приймати рішення та пізнавати навколишній світ.

Прямі кореляційні зв’язки шкали “почуття” з залежністю від порнографії ($r=0,29$) та вирішенням проблеми ($r=0,31$), хоча вони і є слабкими це вказує на тенденцію вирішуючи проблеми покладатися на власні емоції та почуття, саме тому перегляд порнографії, як емоційно-збудливого контенту може їх приваблювати. Також молоді люди дуже емпатичні та переймають переживання інших, тому за допомогою інтимного-контенту в Інтернеті вони можуть тікати від проблем і негативних емоцій, що вони несуть.

Слабкі негативні кореляційні зв’язки за шкалою “мислення” з порнозалежністю ($r=-0,28$) та вирішенням проблем ($r=-0,26$) вказують на те що тенденція до надмірного аналізування проблемної ситуації не сприяє її активному вирішенню, також ми можемо спостерігати, що в таких умовах не

відбувається втечі у порнографію, оскільки увага особи сконцентрована на пошуку раціонального способу розв'язання проблеми. Також аналізуючи зв'язки з іншими шкалами ми можемо сказати, що молоді люди багато уваги звертають на власні переживання та спосіб їх вираження, в даному випадку у вирішенні проблем особи спирається не тільки на раціональні судження, а й на емоції, як свої та і інших людей, як на орієнтир.

Розподіл результатів за шкалою *“Раціональність-Ірраціональність”* виглядає наступним чином: 65% (37 осіб) відносяться до раціонального типу, 17,5% (10 осіб) відносяться до ірраціонального типу, 17,5% (10 осіб) являють змішаний тип.

Таким чином ми бачимо, що молоді люди віддають перевагу раціональному плануванню власного життя. Враховуючи нестабільну ситуацію в країні це нормальна реакція, оскільки особа бажає повернути контроль над ситуацією і власним життям. Тому складання різного роду планерів, списків справ та розкладів є способом повернутися до звичного ритму.

Шкала раціональності має негативний кореляційний зв'язок з деперсоналізацією ($r=-0,26$), що може свідчити про те, що особи, що чітко планують, розподіляють власний час та дотримуються чіткого графіку роботи також легко підтримують дружні зв'язки в професійній сфері, що може бути спричинено їх відповідальним, уважним ставленням до роботи та до тих хто їх оточує.

Також шкала ірраціональності має прямий зв'язок з шкалою деперсоналізації ($r=0,31$). Даний зв'язок можна пояснити тим, що особи, що постійно відкриті для пошуку, можуть залишати завдання не завершеними та пропускати дедлайни, що з часом може негативно відобразитися на міжособистісному спілкуванні. Також ірраціональний тип шукає можливості всюди тому вони можуть багато спілкуватися з різними людьми, що може викликати вигорання та в подальшому призвести до того, що люди будуть сприйматися лише як інструмент досягнення цілей.

Розподіл результатів за шкалами методики: “*SCL-90-R*”, виглядає наступним чином:

- Шкала “*соматизація*”

За результатами даної шкали можна вказати, що для 52,6% (30 осіб) притаманний середній рівень соматизації, 21% (12 осіб) високий рівень, а для 26,4% (15 осіб) низький рівень даного явища.

На основі отриманих даних можемо зробити висновок, що більше ніж половині наших респондентів притаманно висувати скарги щодо власного самопочуття та здоров'я, що не відображають реального стану та повторюються з певною періодичністю. За допомогою даної методики ми можемо, що молодим людям соматизація притаманна саме, як реакція на стрес.

Шкала соматизації має позитивні кореляційні зв'язки з порнографічною залежністю ($r=0,26$) та деперсоналізацією ($r=0,30$) (таб. 2.3). Помірний зв'язок з деперсоналізацією можна пояснити тим, що людина ставиться до інших, як до об'єктів, що можуть надати співпереживання та виправдати невдачі, за допомогою власної втечі у хворобу. Слабкий зв'язок з залежністю від порнографічних матеріалів може бути відображенням тенденції, що особистість намагаючись втілити побачене в Інтернеті у реальному житті і не досягши успіхів, може побачити власну неспроможність відповідати певним вигаданим стандартам та почати тікати у хворобу як спосіб виправдання.

Також ми отримали обернені кореляційні зв'язки з вирішенням проблем ($r=-0,35$) та самокритикою ($r=-0,29$). Дані результати можна пояснити тим, що втеча від проблем у хворобу не сприяє їх активному вирішенню, така реакція може допомогти виграти час або отримати співчуття, проте не змусить проблему зникнути. А обернений зв'язок з самокритикою показує, що особистість не вважає це недоліком та не прагне опустити себе у власних очах, що може вказувати на те, що така реакція на стрес може приносити користь людині.

Також наявні кореляційні зв'язки між шкалами методики, але самі автори

вказують на таку тенденцію і про наявність зв'язку між шкалами методики саме тому, описувати дані зв'язки ми не будемо.

- Шкала “*нав'язливість*”

На основі даної шкали ми отримали наступні результати. Серед молодих людей середній рівень притаманний 56,1% (32 особи) опитаних, 26,4% (15 осіб) мають низький рівень, а 17,5% (10 осіб) високий рівень.

Проаналізувавши отриманні відсоткові значення, можна виокремити, що для опитаних притаманно повертатися до ситуацій та подій, що відбулися, прокручувати їх в голові та намагатися знайти інший сценарій поведінки. Звісно з часом такі думки можуть набувати нав'язливого характеру, проте як ми бачимо високий рівень не є притаманним більшості респондентів.

Шкала нав'язливості має прямі кореляційні зв'язки з інтроверсією ($r=0,38$), інтуїцією (I та N за опитувальником Д. Кейрсі) ($r=0,28$) та соціальним уникненням ($r=0,30$). Зв'язок з інтроверсією та інтуїцією можна пояснити тим, що такі особи мають схильність до інтроспекції та заглибленості у власні думки та переживання, що з часом може набувати нав'язливого характеру. Зв'язок з соціальним уникненням вказує на те, що така уважність до власних переживань може похитнути впевненість особистості у собі та викликати проблеми у міжособистісному спілкуванні що може призвести до дистанціювання від контактів.

Також присутні обернені кореляційні зв'язки з екстраверсією ($r=-0,35$) та відчуттєвим типом (E та S за опитувальником Д. Кейрсі) ($r=-0,30$). Для осіб які більше уваги приділяють іншим людям та мало часу почуттєвому аспекту власної особистості менш характерна зацикленість на власних емоціях, оскільки вони на них звертають увагу не так часто і скоріше ситуативно, ніж планомірно.

- Шкала “*інтерперсональна чутливість*”

За допомогою отриманих даних ми побачили наступний розподіл респондентів: у 22,8% (13 осіб) наявний низький рівень, також у 22,8% (13

осіб) високий рівень, а у 54,4% (31 особа) присутній середній рівень інтерперсональної чутливості.

Таким чином ми бачимо, що для наших респондентів притаманно порівнювати себе з іншими та шукати у собі недоліки. Це може проявлятися в осуді себе, почутті неспокою і викликати дискомфорт у процесі міжособистісної взаємодії. Особі важко прийняти себе та власне тіло у такому вигляді, як воно є, крім того, для осіб респондентів з високими показниками притаманне загострене почуття власного “Я” і негативні очікування щодо взаємодії з іншими людьми.

За результатами кореляційного аналізу, ми отримали наступні зв'язки: прямі з порнографічною залежністю ($r=0,33$) та інтроверсією (I за опитувальником Д. Кейрсі) ($r=0,48$), що може свідчити про те, що характеристики інтровертованого типу можуть стимулювати процес неусвідомленого порівняння себе з іншими, оскільки такі люди є дуже інтроспективними та багато уваги приділяють власним переживанням; непрямий зв'язок з екстраверсією (E за опитувальником Д. Кейрсі) ($r=-0,42$), що говорить про більший рівень прийняття себе та свого тіла саме в екстравертованого типу, що може бути пов'язаним з тим, що вони набагато менше уваги приділяють власним переживанням та не воліють повертатися до них занадто часто.

- Шкала “депресія”

Згідно з отриманими даними у 26,3% (15 осіб) респондентів наявний низький рівень, у 50,9% (29 осіб) середній рівень, а у 22,8% (13 осіб) високий рівень депресивної реакції на стрес.

Дані показники вказують на те, що молоді люди мають схильність після стресової ситуації відчувати себе пригніченими, зі зниженням психічної активності у поєднанні з відчуттям безсилля. Також присутній досить песимістичний погляд на те що відбувається навколо, що звужує фокус уваги та заважає знайти вихід зі стресової ситуації.

Дана шкала має прямі кореляційні зв'язки з інтроверсією ($r=0,27$), уникненням проблем ($r=0,31$), соціальним уникненням ($r=0,27$), деперсоналізацією ($r=0,33$) та обернений зв'язок з екстраверсією ($r=-0,29$). Дані показники можуть свідчити про те, що така реакція на стрес допомагає уникати проблем та відповідальності за власні вчинки, що може бути дуже зручним для особи. Також ми бачимо, що люди починають сприйматися досить цинічно, а згодом соціальне коло починає обмежуватися і особа починає уникати міжособистісних контактів.

- Шкала “*тривожність*”

За даною шкалою ми можемо спостерігати наступні результати: у 28,1% (16 осіб) респондентів низький рівень, у 52,6% (30 осіб) середній рівень, а у 19,3% (11 осіб) спостерігається високий рівень тривожності.

Аналізуючи отримані результати ми можемо побачити, що для більшої частини нашої вибірки притаманно відчувати стан внутрішнього неспокою після дії стресового фактору, що може супроводжуватися збудженим станом особи та афектом очікування певної неприємної події.

Присутні прямі помірні кореляційні зв'язки з шкалами “залежність від порнографії” ($r=0,49$) та “залежність від кіберсексу” ($r=0,42$), що вказує на тенденцію тікати від тривоги та проблемних ситуацій у світ віртуального сексу, проте з часом тривогу може викликати і сам перегляд матеріалів для дорослих, адже у суспільстві афішувати таке не прийнято, що може стати ще одним стресором. Також є слабкий зв'язок тривожності з деперсоналізацією ($r=0,28$), що показує тенденцію не довіряти людям та ставитися до них з обережністю, вони стають потенційною небезпекою.

- Шкала “*ворожість*”

Результати отримані на основі даної шкали вказують нам на те, що у 35,1% (20 осіб) опитаних низький рівень, у 47,4% (27 осіб) наявний середній рівень, а у 17,5% (10 осіб) високий рівень ворожого ставлення до світу.

Таким чином ми бачимо, що для наших респондентів притаманні думки, почуття або дії, які є проявами негативного афективного стану злості, як реакція на стресову ситуацію. Такі відчуття можуть бути способом вивільнення напруження, що накопичилося, хоча, як можна побачити з інших результатів цей метод не є тим, який обирають найчастіше.

Зв'язок ворожості з особистою незадоволеністю ($r=0,29$), що може пояснюватися тим, що в стресовій ситуації саме відчуття незадоволеності собою та власними результатами може викликати роздратування, обурення або навіть гнів молодих людей.

- Шкала “*нав'язливі страхи*”

За даною шкалою ми отримали наступні результати: у 38,6% (22 особи) тих, хто взяв участь у дослідженні низький рівень, у 42,1% (24 особи) середній рівень, а у 19,3% (11 осіб) спостерігається високий рівень досліджуваного явища.

Аналізуючи отримані показники, ми можемо зробити висновок, що уникаюча поведінка притаманна нашим респондентам в меншій мірі, що вказує на те, що страх певних людей, місць або ситуацій не є стійкою реакцією, а скоріше ситуативним і суто особистісним фактором.

Існують прямі кореляційні зв'язки даної шкали з порнографічною залежністю ($r=0,40$) та залежністю від кіберсексу ($r=0,26$), що вказують на те, що є тенденція тікати від власних страхів у перегляд інтимних матеріалів, як спосіб отримати задоволення та відволіктися, проте з часом страх бути викритим або помічним за еротикою може сам стати нав'язливим. Також існує слабкий зв'язок з соціальним уникненням ($r=0,29$), що вказує на те, що особа починає звужувати власні соціальні контакти, що може бути пов'язано з відчуттям невпевненості в інших людях та бажанням приховати власні побоювання.

- Шкала “*параноїдність*”

Проаналізувавши отримані результати ми отримали наступні відсоткові значення: у 38,6% (22 особи) респондентів наявний низький рівень, у 45,6% (26 осіб) середній рівень, а у 15,8% (8 осіб) виявлено високий рівень досліджуваного явища.

Проаналізувавши отримані дані ми можемо говорити про те, що для наших респондентів не є притаманним страх втрати незалежності або постійний пошук підозрілого у ситуації.

Дана шкала має прямий зв'язок з особистою незадоволеністю ($r=0,26$), що вказує на те, що молоді люди мають тенденцію більше перейматися на рахунок власних умінь та навичок, оскільки в стресовій ситуації не відчують в собі опори, що є достатньо очікуваним від осіб, що тільки усвідомили власну відповідальність та почали брати її на себе.

- Шкала “психотизм”

Згідно з отриманими даними у 43,9% (25 осіб) опитаних спостерігається низький рівень, у 36,9% (21 особа) середній рівень прояву, а у 19,3% (11 осіб) спостерігається високий рівень психотизму.

Отримані результати свідчать про те, що для опитаних молодих людей така реакція на стрес не є провідною, респонденти не прагнуть уникати ситуації та ізолювати себе.

Отримані дані за методикою “*Опитувальник копінг-стратегій: скорочена форма (Coping Strategies Inventory Short-Form (CSI-SF)), авторства К. Еддісон, Б. Кемпбел-Дженкс, Д. Сарпонг та інші.*”, подані нижче.

- Шкала “вирішення проблем”

Аналізуючи отримані дані ми отримали наступні результати: у 40,4% (23 особи) спостерігається низький рівень, у 49,1% (28 осіб) середній рівень, а в 10,5% (6 осіб) високий рівень.

Вирішення проблеми, як копінг характеризується тим, що особа сприймає проблемну ситуацію, як виклик і докладає максимум зусиль для його

вирішення., але варто зазначити, що не завжди особа може використовувати конструктивні способи вирішення ситуації. З огляду на отримані дані, можна сказати, що для наших респондентів даний копінг не є провідник і є тенденція до уникання проблеми.

Всі кореляційні зв'язки даної методики представлені у таблиці 2.4, у додатках. Дана шкала має прямі кореляційні зв'язки з шкалами “почуття” ($r=0,26$) (F за опитувальником Д. Кейрсі) і “когнітивне реструктурування” ($r=0,29$), що може свідчити про тенденцію молодих людей покладатися на переживання та емоції у аспекті виходу зі складних ситуацій, також ми можемо припустити, що вони намагаються максимально врахувати відчуття усіх учасників та передбачити реакцію на наслідки, на що вказує когнітивне реструктурування.

Також були виявлені непрямі кореляційні зв'язки з шкалами “мислення” (T за опитувальником Д. Кейрсі) ($r=-0,26$), “залежність від кіберсексу” ($r=-0,33$) та “соматизм” ($r=-0,35$), що може свідчити про те, що молодь не сприймає втечу у хворобу та пошук задоволення у кіберсексі, як ефективний спосіб вирішення проблем, хоча таким чином можна справлятися з власними емоціями та переживаннями, це не змусить проблему піти. Обернений зв'язок з мисленням можна пояснити тим, що молоде покоління намагається більше часу приділяти саме власному емоційному інтелекту, вони більше уваги приділяють тому, що відчувають самі та можуть переживати інші. Саме тому всього лише голих фактів та логічних суджень для того щоб подолати проблемні ситуації вже не вистачає.

- Шкала “когнітивне реструктурування”

За шкалою “когнітивне реструктурування” ми може побачити наступний розподіл: у 38,6% (22 особи) присутній низький рівень, у 52,6% (30 осіб) середній півень прояву, та в 8,8% (5 осіб) високий рівень прояву даної копінг-стратегії.

Дані показники вказують на те, що для наших респондентів не надто

притаманно уявляти ситуацію, розробляти різні варіанти її перебігу та постійно тримати різні її варіації і голові.

Існують слабкі прямі зв'язки даного копінгу з вирішенням проблеми ($r=0,29$) та соціальним уникненням ($r=0,29$). Як зазначалося вище для особи є важливим почуття та переживання інших людей саме опираючись на них вона обиратиме, як діяти далі. Уникнення соціального оточення може бути пов'язаним з потребою розібратися у власних переживаннях та прийняти об'єктивне на думку особи рішення.

- Шкала “*вираження емоцій*”

Розподіл рівнів за даною шкалою виглядає наступним чином: у 33,3% (19 осіб) низький рівень, середній рівень у 59,7% (34 особи), високий рівень спостерігається у 7% (4 особи).

Дані показники вказують на те, що хоча молоді люди і надають переживанням визначну роль у власному житті, вони тільки вчать не тільки правильно їх ідентифікувати, але і виражати їх.

Розглядаючи отримані нами кореляційні зв'язки ми можемо побачити, що не завжди молоді можуть вивільняти власні емоції конструктивним та безпечним для них чином. Так існують помірні прямі зв'язки з екстраверсією (Е за опитувальником Д. Кейрсі) ($r=0,29$), самокритикою ($r=0,34$) та соціальними контактами ($r=0,34$). Ми можемо побачити тенденцію справлятися зі стресом за допомогою самоприниження, применшення власної цінності та значимості, що може проявлятися в міжособистісній взаємодії з іншими людьми, як спосіб вивільнення власного розчарування або гніву. Обернені кореляційні зв'язки зі шкалами інтроверсії (І за опитувальником Д. Кейрсі) ($r=-0,26$) та власної незадоволеності ($r=-0,29$) вказують на те, що інтровертовані особи набагато краще ідентифікують та розуміють власні переживання, проте у них виникають труднощі у їх вираженні. Шкала власної незадоволеності в першу чергу стосується негативної оцінки власної роботи та себе як фахівця. Тому ми можемо зробити висновок, що прямий зв'язок з самокритикою та обернений з

незадоволеністю собою може вказувати на те, що особа не бажає критикувати власні професійні досягнення та здобутки, оскільки ми говоримо про молодих фахівців, можемо припустити, що вони не хочуть здатися некомпетентними. В даному випадку самокритика може стосуватися інших сфер життя або ж є способом вивільнити емоції і не впливає на самоставлення особистості як професіонала.

- Шкала “соціальний контакт”

Згідно з отриманими даними у 38,6% (22 особи) низький рівень втечі у соціальні контакти, як копінгу, у 52,6% (30 осіб) середній рівень, а високий спостерігається лише у 8,8% (5 осіб).

Надмірна втеча в соціальні контакти у стресовій ситуації не притаманна нашим респондентам, і може вказувати на тенденцію підтримувати соціальні зв'язки, проте не надто активно і без особливої ініціативи з свого боку.

Шкала “соціальний контакт” маж прями зв'язки з шкалами “приймає бажане за дійсне” ($r=0,34$) та “вираження емоцій” ($r=0,43$), що може свідчити про змогу вивільнити власне напруження в оточенні інших та отримати їх підтримку. Проте ми можемо побачити, що в стресовій ситуації особі притаманно не надто об'єктивно оцінювати оточуючу дійсність, наміри інших осіб та їх емоційні реакції.

- Шкала “уникнення проблем”

Розподіл показників за даною шкалою виглядає наступним чином у 24,6% (14 осіб) респондентів спостерігається низький рівень, у 66,6% (38 осіб) середній рівень, а високий притаманний 8,8% (5 осіб).

Дані показники показують, що наші опитані мають більшу схильність уникати проблемних ситуацій та пов'язаною з цим відповідальності. Проблемна ситуація не сприймається як виклик, а як непереборні труднощі, від яких легше втекти ніж вирішити. Як ми вже могли спостерігати молоді люди не відчувають в собі опори і бояться не впоратися з проблемами.

Уникнення проблеми має прямі кореляційні зв'язки з депресією ($r=0,31$), прийманням бажаного за дійсне ($r=0,31$) та самокритикою ($r=0,28$). Зв'язок з депресією можна пояснити тим, що особа відчуває себе пригніченою та песимістично дивиться на ситуацію, що відбувається, тому уникнення є природною реакцією. Тенденція приймати бажане за дійсне вказує на те, що особа не може критично та об'єктивно сприймати стресову ситуацію, може применшувати наслідки уникнення проблеми або власну відповідальність в даних умовах. Внаслідок втечі від труднощів, особа починає критикувати та звинувачувати себе. применшувати власні старання. Така ситуація може бути спричинена усвідомленням власної неспроможності або небажанням впоратися з проблемами, що підриває довіру особистості в себе.

- Шкала *“приймає бажане за дійсне”*

Отримані дані свідчать про те, що за даною шкалою домінує середній рівень — 57,9% (33 особи), низький рівень представлений 31,6% (18 осіб), а високого рівня всього — 10,5% (6 осіб).

Наші молоді респонденти надають перевагу формуванню власних переконань та при прийнятті рішень тому, що для них є суб'єктивно приємним, а не спираючись на наявні докази або раціональні переконання. Така особливість може вказувати на неготовність вирішувати проблему або втому від стресору.

Аналізуючи отримані кореляційні зв'язки ми можемо побачити помірні прямі зв'язки з соціальними контактами ($r=0,43$) та уникненням проблем ($r=0,31$), що показує нам, що для молодих людей такий копінг є способом втекти від проблемної ситуації, шляхом не усвідомлення повної картини, применшення її значення та прийняття приємних рішень, які не вирішують її, а лише допомагають виправдати себе у власних очах. Зв'язок з соціальними контактами є показником того, що особа може шукати підтримку власного необґрунтованого бачення або рішення серед інших людей, також це може бути показником того, що і власні міжособистісні зв'язки особа може оцінювати не

правильно, з метою захистити себе.

- Шкала “самокритика”

Розподіл рівнів за даною шкалою виглядає наступним чином: у 24,6% (14 осіб) низький рівень прояву, у 66,6% (38 осіб) середній рівень, а у 8,8% (5 осіб) високий рівень досліджуваної ознаки.

Даний розподіл вказує на те, що для наших респондентів притаманно виявляти помилки та недоліки у власній роботі та собі самому, розбирати і оцінювати негативні сторони у власній діяльності, поведінці або мисленні. Людині важко змиритися з власними помилками та прийняти їх.

Аналізуючи отримані дані ми виявили прямі кореляційні зв'язки з шкалами вираження власних емоцій ($r=0,34$) та уникненням проблем ($r=0,28$), що вказує на те, що за допомогою самоприниження особа висловлює власне розчарування або гнів та намагається таким чином уникнути труднощів у власному житті або відповідальності за власні вчинки. Дана реакція може бути реакцією захисту, оскільки можна отримати підтримку і уникнути осуду. Обернені зв'язки з залежністю від кіберсексу ($r=-0,26$) та соматизмом ($r=-0,29$), вказують на те, що втікаючи в хворобу особа отримує таку саму вигоду, тому немає сенсу вдаватися і до самоприниження, оскільки мета вже досягнута.

- Шкала “соціальне уникнення”

Аналізуючи отримані дані ми отримали наступний розподіл: у 22,8% (13 осіб) низький рівень прояву, у 66,6% (38 осіб) середній рівень, а високий спостерігається у 10,5% (6 осіб).

Отримані показники свідчать про те, що для молодих людей є характерною тенденція до уникнення міжособистісних відносин у стресовій ситуації, як спосіб зосередитися на власних переживаннях та на способі вирішення проблеми.

Соціальне уникнення має прямі помірні зв'язки з нав'язливістю ($r=0,30$), з депресією ($r=0,27$), з нав'язливими страхами ($r=0,29$) та когнітивним

реструктуруванням ($r=0,29$), що вказує на тенденцію особи, що ізолює себе від інших багато уваги приділяти власним думкам та емоціям, що з часом може набувати нав'язливого характеру, також така надмірна інтроспекція може призводити до виникнення страхів, які в подальшому будуть перешкоджати поверненню до нормального міжособистісного спілкування. Особа у стресовій ситуації, залишаючись сам на сам зі своїми думками може мати тенденцію повертатися до ситуацій, що вже завершилися або тривають та постійно прокручувати їх або різні сценарії їх перебігу у себе в голові.

Нижче подані результати за методикою *“Оцінка власного потенціалу вигорання”*

- Шкала *“деперсоналізація”*

Розподіл рівнів за даною шкалою виглядає наступним чином: у 64,9% (37 осіб) респондентів спостерігається низький рівень прояву, у 26,3% (15 осіб) середній рівень і лише у 8,8% (5 осіб) виявлено високий рівень.

Аналізуючи отримані дані ми можемо зробити висновок, що для наших респондентів є нехарактерним формування цинічного, бездумного та негативного ставлення до людей з якими працює, немає бажання їх обмежити. перевести у суто формальну площину. Також негативні установки у відношенні до них мінімальні, що допомагає ефективно працювати та взаємодіяти.

Деперсоналізація маж прями кореляційні зв'язки з залежністю від кіберсексу ($r=0,31$), з ірраціональністю (Р за опитувальником Д. Кейрсі) ($r=0,27$), соматизмом ($r=0,30$), депресією ($r=0,33$), тривожністю ($r=0,28$) та емоційним виснаженням ($r=0,32$), що представлено у таблиці 2.5, у додатках. Дані зв'язки можуть свідчити про те, що особа починає транслювати власне виснаження на міжособистісні стосунки з колегами та клієнтами. Пригнічений настрій, стрес та невиправдані очікування стимулюють особу поводитися більш цинічно та менш емоційно вкладатися у відносини у професійній сфері. Для ірраціонального типу є характерним постійний пошук та дослідження кращих варіантів, через що вони можуть не дотримуватися графіків та поставлених

дедлайнів, що може призвести до непорозуміння та неприйняття іншими такої поведінки. Така ситуація в подальшому може призвести до того, що контакти по роботі стануть формальними, а ситуація в колективі деформується. Зв'язок з залежністю від кіберсексу показує нам таку тенденцію: коли молоді люди втомлюються від одноманітного спілкування на роботі, вони починають шукати приємні відчуття та необтяжливу взаємодію в Інтернеті.

- Шкала *“особиста незадоволеність”*

Отримані дані за даною шкалою виглядають наступним чином: у 33,3% (19 осіб) опитаних низький рівень, у 57,9% (33 особи) середній рівень прояву, високий рівень спостерігається всього у 8,8% (5 осіб).

Дані показники вказують на те, що для наших респондентів характерною є тенденція применшувати власні досягнення та роль як фахівця, також можливі сумніви щодо власної компетентності, що є зрозумілим оскільки вони ще є тільки майбутніми і молодими фахівцями, не завжди їм вистачає досвіду і не з усіма труднощами вони готові впоратися.

Дана шкала має прямі слабкі кореляційні зв'язки з ворожістю ($r=0,29$) та параноїдністю ($r=0,26$), що може бути свідченням того, що молоді люди почуваючи себе невпевнено у професійній сфері можуть проявляти ворожість з метою захистити себе та власні вміння навіть якщо їм нічого не загрожує. Проте зв'язок з параноїдністю може вказувати на те, що молоді люди будуть не тільки шукати недоліки у власній роботі, але й думають, що інші також можуть їх шукати та підмічати, що може негативно відобразитися на міжособистісних відносинах.

- Шкала *“емоційне виснаження”*

Низькі показники за даною шкалою притаманні 57,9% (33 особи), середні показники показали 36,8% (21 особа), а високий рівень притаманний всього 5,3% (3 особам).

Дані показники відображають те, що незважаючи на нестабільну ситуацію

та складні умови наші респонденти не відчують спустошеності та того, що їх емоційний ресурс вичерпався.

Дана шкала має прямі помірні кореляційні зв'язки з залежністю від порнографії ($r=0,30$) та деперсоналізацією ($r=0,32$), що може вказувати на тенденцію поповнити власні емоційні ресурси за допомогою перегляду контенту для дорослих.

Підбиваючи підсумки можна сказати, що залежність від порнографії та кіберсексу мають взаємозв'язок з особистісними властивостями обробки інформації та з тим, як особистість реагує на стрес. Існує тенденція залежності від порнографії та залежності від кіберсексу виступати способом переживання негативних стресових реакцій або їх компенсацією.

2.4 Результат стресу, як фактор, що впливає на становлення залежності від порнографії

Відтак для реалізації завдань, перевірки гіпотези та виявлення впливу реакції особи на стрес на залежність від порнографічних матеріалів, ми використали однофакторний дисперсійний аналіз ANOVA.

Аналіз за фактором *емоційного виснаження* показав, що даний фактор у молодих фахівців впливає на залежність від інтимних матеріалів в Інтернеті, а саме на залежність від порнографії ($F(1,55) = 4,280$, $p = 0.021$) та на залежність від кіберсексу ($F(1,55) = 3,274$, $p = 0.048$).

Таб. 2.6

Результати застосування ANOVA за фактором емоційного виснаження

		ANOVA				
		Сум. квад.	ст.св.	Серед. квад.	F	Знач.
Порнозалежність	Між групами	45,321	2	22,661	4,280	,021
	Всередені груп	217,065	41	5,294		
	Всього	262,386	43			
Кіберсекс залежність	Між групами	36,592	2	18,296	3,274	,048
	Всередені	229,107	41	5,588		

груп		
Всього	265,699	43

Ми можемо бачити, що даний фактор впливає на залежність від інтимних матеріалів в Інтернеті, що пояснюється тим, що особа шукає спосіб поповнення власних вичерпаних емоційних ресурсів. Переглядаючи порно-матеріали особа відчуває не тільки фізичне задоволення, а й позитивні емоційні реакції, що і допомагає впоратися з зниженим емоційним фоном. Проте потрібно розуміти, що з часом подразник, що спочатку викликає сильну емоційну реакцію, потім викликати її вже не буде. Таку тенденцію підмічають і інші дослідники даної тематики, помічаючи, що особи починаючи легким порно та еротикою, продовжують шукати все емоційнішого контенту доходячи до важкої порнографії заборонених її розділів. Саме тому, ми може підмітити, що емоційне виснаження з часом може вплинути на становлення залежності, оскільки особа шукатиме все інтенсивніший контент, щоб впоратися з емоційним дефіцитом.

Аналіз за фактором *тривожність* показав, вплив зазначеного фактору на залежність від порнографії ($F(1,55) = 8,384$, $p = 0,001$), на залежність від кіберсексу ($F(1,55) = 6,160$, $p = 0,004$), на деперсоналізацію ($F(1,55) = 4,851$, $p = 0,012$) та на емоційне виснаження ($F(1,55) = 3,436$, $p = 0,039$).

Таб. 2.7

Результати застосування ANOVA за фактором тривожності

		ANOVA				
		Сум. квад.	ст.св.	Сред. квад.	F	Знач.
Порнозалежність	Між групами	78,084	2	39,042	8,384	,001
	Всередені груп	251,469	54	4,657		
	Всього	329,553	56			
Кіберсекс залежність	Між групами	57,036	2	28,518	6,160	,004
	Всередені груп	249,999	54	4,630		
	Всього	307,035	56			

Деперсоналізація	Між групами	49,128	2	24,564	4,851	,012
	Всередені груп	273,434	54	5,064		
	Всього	322,561	56			
Емоційне виснаження	Між групами	30,179	2	15,090	3,436	,039
	Всередені груп	237,137	54	4,391		
	Всього	267,316	56			

Аналізуючи отримані дані за фактором можемо зауважити, що для молодих людей притаманно шукати спосіб заспокоїтися та відволіктися у Інтернеті, а саме на порносайтах, оскільки сюжет досить передбачуваний і не викликає дискомфорту. Також ми можемо побачити вплив даного фактору на емоційне виснаження, що вказує на те, що тривога виснажує ресурси особистості, вона є пов'язаними і ці фактори впливають на становлення залежності. Даний фактор і його вплив на деперсоналізацію, вказує на тенденцію негативного ставлення до міжособистісних контактів, що у поєднанні з впливом на формування залежності може вказувати на тенденцію усамітнюватися та менше уваги приділяти взаємодії з іншими.

Фактор *інтерперсональної чутливості* впливає на становлення залежності від порнографії ($F(1,55) = 6,176$, $p = 0,004$), проте зв'язку з залежністю від кіберсексу ($F(1,55) = 1,700$, $p = 0,192$) не виявлено.

Таб. 2.8

Результати застосування ANOVA за фактором інтерперсональної чутливості

		ANOVA				
		Сум. Квад.	ст.св.	Серед. Квад.	F	Знач.
Порнозалежність	Між групами	61,347	2	30,674	6,176	,004
	Всередені груп	268,205	54	4,967		
	Всього	329,553	56			
Кіберсекс залежність	Між групами	18,187	2	9,093	1,700	,192
	Всередені груп	288,848	54	5,349		
	Всього	307,035	56			

Такі показники можуть бути свідченням того, що є деякі розбіжності у структурі даних понять. На нашу думку це пов'язано з тим, що в нашій культурі інтимні листування є досить новим явищем для нашого суспільства і воно сприймається, як порнографія, а саме як частина сексуальних практик. А оскільки інтерперсональна чутливість це про неприйняття власного тіла та себе в ньому, то можемо підмітити, що для того, щоб обмінюватися інтимними фото треба, якщо не любити власне тіло, то приймати його. Вплив даного фактору на залежність від порнографії вказує на те, що особа не приймаючи себе при перегляді порнографії може фантазувати і уявляти себе на місці іншої людини або за допомогою алгоритмів пошуку шукати акторів/акторок максимально схожих на себе з метою відчувати себе бажаною людиною.

Аналіз отриманих результатів за фактором *вирішення проблем* показав вплив на залежність від кіберсексу ($F(1,55) = 3,775, p = 0,029$), проте впливу на становлення залежності від порнографії ($F(1,55) = 1,278, p = 0,287$) немає.

Таб. 2.9

Результати застосування ANOVA за фактором вирішення проблем

		ANOVA				
		Сум. квад.	ст.св.	Серед. квад.	F	Знач.
Порнозалежність	Між групами	14,894	2	7,447	1,278	,287
	Всередені груп	314,659	54	5,827		
	Всього	329,553	56			
Кіберсекс залежність	Між групами	37,658	2	18,829	3,775	,029
	Всередені груп	269,377	54	4,988		
	Всього	307,035	56			

Дані показники також свідчать про різницю у структурі даних явищ та того як їх сприймають наші респонденти. Вплив за даним фактором свідчить про те, що молоді люди спрямовані на вирішення власних проблем, можуть використовувати з даною метою інтимні листування. За допомогою такого контенту особа може справлятися з нервовою напругою або емоційними

переживаннями.

Також нами був проведений аналіз за фактором *уникнення проблем*, що не дало статистично значущого результату за шкалами залежності від порнографії ($F(1,55) = 1,765$, $p = 0,148$) та залежністю від кіберсексу ($F(1,55) = 0,797$, $p = 0,457$), що свідчить про те, що перегляд інтимних матеріалів не є способом уникнення труднощів, що склалися, а саме методом вирішення та підтримки власного балансу.

Таб. 2.10

Результати застосування ANOVA за фактором уникнення проблем

		ANOVA				
		Сум. квад.	ст.св.	Серед. квад.	F	Знач.
Порнозалежність	Між групами	20,797	2	10,398	1,765	,184
	Всередені груп	241,590	41	5,892		
	Всього	262,386	43			
Кіберсекс залежність	Між групами	9,946	2	4,973	,797	,457
	Всередені груп	255,753	41	6,238		
	Всього	265,699	43			

Також був проведений однофакторний аналіз за фактором *фаху*, проте він також не дав статистично значущих результатів. Дані показники можна пояснити тим, що представники гуманітарної спеціальності, в нашому випадку майбутні студенти психологи, та представники технічної спеціальності, зараз вони всі є студентами і специфіка навчання є схожою. Також важливим може бути фактор пандемії, який змусив більшість психологів працювати з власними клієнтами онлайн, що також могло вплинути на дані результати за даним фактором.

Висновки до 2 розділу

1. Нами було проведено емпіричне дослідження на базі Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича задля визначення впливу факторів реакцій на стрес на залежність від порнографії особи, на вибірці, що

становить 57 осіб. Задля реалізації поставлених нами емпіричних завдань в процесі емпіричного дослідження було використано 6 методик, для того щоб побачити особливості реагування на стрес та потягу до порнографії наших респондентів. Нами було використано опитувальник Д. Кейрсі для визначення особливостей сприймання та обробки інформації, симптоматичний опитувальник (Symptom Check List-90Revised (SCL-90-R), за допомогою якого ми виокремили характерні способи реагування на стрес, опитувальник копінг-стратегій: скорочена форма (Coping Strategies Inventory Short-Form (CSI-SF)), з метою виявлення особливостей боротьби особи зі стресовими факторами, опитувальник призначений для визначення рівня залежності від кіберсексу, методику оцінки потягу до порнографії (PCQ) та методику “оцінки емоційного вигорання”, як визначення наслідків, що може нести стресова ситуація для особи.

2. На основі результатів методів математичної обробки даних ми можемо зробити наступні висновки:

- наявність кореляційних зв'язків між залежностями від порнографії та кіберсексу вказують на взаємозв'язок даних явищ з тим, як особа справляється зі стресом та типом інформаційного метаболізму за Д. Кейрсі, що свідчить про те, що існує залежність між тим яким чином особа сприймає навколишню дійсність та потягом до інтимного-контенту або навпаки його відсутністю. Також такий зв'язок існує між стресовою реакцією та залежністю від порно-контенту, що вказує на те, що порнографія може бути способом компенсації у стресових ситуаціях;

проведений нами однофакторний дисперсійний аналіз ANOVA показав наявність факторів пов'язаних з особистісною реакцією на стрес, що впливають на процес становлення порнозалежності та залежності від кіберсексу. Даними факторами є тривожність, вирішення проблем, емоційне виснаження та інтерперсональна чутливість.

РОЗДІЛ 3. НАДАННЯ РЕКОМЕНДАЦІЙ НА ОСНОВІ РЕЗУЛЬТАТІВ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

На основі даних отриманих за допомогою проведення емпіричного дослідження ми вирішили сформувавши рекомендації з метою попередження становлення порнографічної залежності у молодих фахівців в організації. Коли ми говоримо про наслідки від перегляду порнографії автори в першу чергу виокремлюють: проблеми у стосунках з партнером (нереалістичні та завищені очікування щодо сексуального життя, відстороненість від партнера), невпевненість у собі, як в сексуальній сфері, так і щодо власного тіла та зовнішності (оскільки відбувається порівняння себе з акторами), ізолюваність від людей, емоційна спустошеність, відчуття безнадії від втрати часу та ін. Проте перегляд порнографії впливає на особистість в цілому, тому може мати вияв у різних сферах її життя.

Значну частину нашого життя складає наша професійна самореалізація, що напряму пов'язано зі стресом. Оскільки як ми побачили у молодих людей існує тенденція долати стрес шляхом пошуку задоволення в нашому випадку інтимним-контентом в Інтернеті, це може мати вияв і в їх трудовій діяльності.

Яке відображення може мати залежність від порнографії та залежність від кіберсексу на професійній діяльності особи:

- зниження показників та якості роботи, оскільки спочатку особа приділяє цьому весь вільний час вдома, знаходячись на одинці з собою. Проте потім вона може почати шукати заспокоєння або задоволення, власне, на робочому місці, що і сприятиме зниженню продуктивності. Але важливо розуміти, що, навіть, якщо у людини і не вистачить сміливості переглядати такий контент на робочому місці, подумки вона повертатиметься до нього, може бути розсіяною та відволікатися;
- сексуалізація контенту, якщо особа є автором оригінального контенту або займається роботою, що пов'язана з редагуванням або оформленням;
- проблеми у відносинах з колегами та клієнтами, можлива жага до

усамітнення. Такі характеристики на пряму впливатимуть на психологічний клімат робочої групи та не сприятимуть ефективній співпраці. Відмова від участі в соціальних заходах, проведення часу з друзями та колегами на користь самоізоляції, до цього додається пошук виправдань у прагненні уникнути будь-якої форми соціального спілкування, а також пошук причин для якнайскорішого усамітнення вдома.

- якщо індивід працює віддалено, то можуть виникати проблеми зі здачею роботи вчасно та її якістю, оскільки рівень прокрастинації на сайтах для дорослих зростатиме;
- експлуатація змісту порнофільмів на власне сексуальне життя (може бачити сексуальні натяки там де їх немає);
- втрата задоволення від робочого процесу;
- серйозні емоційні проблеми, що виражатимуться у тривожному прагненні захистити власну залежність. Те, що спочатку приносило особі задоволення, з часом буде викликати відчуття спустошеності та непотрібності.

Як ми бачимо залежність від порнографії у окремих працівників може серйозно вплинути на робочий процес в організації та дестабілізувати його, тому програма по роботі з даною проблематикою має бути системною, спланованою та продуманою, в плані структури реалізації.

Перший аспект, на який хотілося б звернути увагу це те, що залежність від порнографії є табуованою темою в нашому суспільстві, тому робота, як профілактична, так і вже з наявною проблемою є дуже делікатним питанням. Оскільки напряду працівники можуть не визнати проблему та не попросити про допомогу, оскільки боятимуться публічного осуду або можливих санкцій зі сторони керівництва, то організації потрібно діяти тонкіше: налагоджувати комфортний психологічний клімат та створити атмосферу довіри. Особливо такі заходи є важливими саме для молодих працівників, оскільки вони легко змінять

місце роботи, у випадку дискомфорту, що керівництво організації має усвідомлювати. Такий підхід допоможе не тільки в даному питанні, але й при вирішенні інших організаційних проблем. Атмосфера підтримки та розуміння допоможе молодому фахівцю зрозуміти власну важливість для робочої команди та компанії загалом, що допоможе вчасно визнати проблему та звернутися за консультацією.

Проведення профілактичних заходів таких як інформування працівників з даної проблематики за допомогою проведення тематичних лекцій та тренінгів, розповсюдження направленої літератури та контактів служб підтримки. Інформування працівників з приводу симптомів аддиктивного використання порнографії, ризиків, що існують та можливих шляхів подолання, можуть допомогти молодим працівникам розпізнати наявне в них симптоматику. Особливістю роботи саме з даним молодим поколінням є те, що їх цікавить власний психічний стан та існує інтерес до психологічного знання, що допомагає ефективно взаємодіяти з ними. Рівень спротиву молодих фахівців до нововведень досить низький, оскільки вони постійно активно розвиваються, займаються самоосвітою та готові змінюватися. Саме тому просвітницька діяльність може їх зацікавити та привернути увагу до ситуації, яку вони не вважали проблемною. Проте у складанні даних інформаційних повідомлень потрібно велику увагу приділяти джерелу інформації, оскільки надмірне нагнітання навколо залежності може їх відштовхнути та примусити дивитися на інформацію занадто критично, що завадить оцінити її важливість. Також джерела, які висвітлюють дану проблематику, як гріх та “шлях Содому” можуть викликати упереджене ставлення. Інформація має бути науковою, але написаною зрозумілою для молоді мовою. Також в даних матеріалах можна розмістити контакти служб та організацій, що допомагають залежним особам.

Наступним кроком може обговорення з психологом, що працює в даній організації, можливостей роботи з даною тематикою. Готовність психолога та його неупереджене ставлення до проблеми, зможуть допомогти у роботі з

працівниками, які звернуться за консультацією. Організація навчання за даним спрямуванням допоможе психологу практику ефективно виявляти та допомагати працівникам, що стали заручниками порнографії в Інтернеті. Потрібно розуміти, що залежність впливає на всі сфери життя особи, тому прописаний перелік повноважень психолога консультанта допоможуть йому зосередитися на робочій ситуації клієнта. Консультативна взаємодія має включати в себе: виявлення та діагностика наявності проблеми, виявлення причин та відповідно до них, або подальше планування взаємодії з клієнтом, або перенаправлення його до вузько-направленого спеціаліста. Дана взаємодія має регламентуватися етичним кодексом психолога, що означає дотримання засад конфіденційності та добровільності. Відомості отримані від працівників не мають стати способом маніпулювання, особи, що звернулися за консультацією, не мають зіштовхнутися з осудом та упередженням зі сторони керівництва або інших працівників.

Моніторинг пошукових запитів або історії браузера не дасть результатів, а тільки підірве довіру працівників до керівництва, оскільки це втручання у власний простір. Також такі дії не матимуть ніякого результату, оскільки в час інформаційних технологій особа має давно не один технічний пристрій за допомогою якого має доступ до Інтернету. Залякування та моніторинг не допоможуть у роботі з молодими людьми, оскільки вони поважають себе та власні кордони, що не дасть їм терпіти таке відношення до власної приватності.

За допомогою проведення емпіричного дослідження нам вдалося виявити фактори стресу, що впливають на залежність від порнографії молодих людей. Тобто ми можемо побачити, що стрес, в тому числі і на робочому місці, може бути одним з факторів, що сприятиме становленню стійкого потягу до порнографії, як одного з способів впоратися з тривожністю або поповнити емоційні ресурси, що виснажились. Тому одним з ефективних способів профілактики залежності від порнографії є попередження емоційного вигорання, формування стресостійкості та навичок конструктивно справлятися

зі стресом.

Профілактика емоційного вигорання:

- організація власного робочого часу та відпочинку, більшість наших респондентів відносяться до типу раціоналів, яким важливо мати чіткий план дій та розпланований графік роботи. Дотримання певного розкладу допоможе зменшити рівень професійного стресу, оскільки особа буде знати, що і коли їй треба зробити. Проте, також важливим є щоб в організації відповідально відносилися до термінів, які вони визначають та дотримувалися їх;
- вміння виражати власні емоції конструктивним шляхом. Тримати все в собі шкідливо не тільки для особи, але й для тих хто поруч, тому вміння справлятися з власними емоціями допоможе уникнути виснаження, яке і є фактором, що впливає на становлення залежності від порнографії. Але потрібно вміти правильно виражати правильні емоції, оскільки неконструктивні способи можуть нашкодити в першу чергу самій людині;
- можливість взяти перерву, якщо особа відчуває себе перевантаженою, є дієвим способом берегти себе від перенапруження, також невеличкий відпочинок допоможе проаналізувати власні відчуття та самопочуття з метою контролю власного стану;
- міжособистісна взаємодія є важливим компонентом профілактики емоційного вигорання, оскільки допомагає особі не втрачати зв'язок з власними друзями, колегами, які можуть надати підтримку за потреби або допомогти в складній ситуації, розуміння того, що ти не один допомагає боротися зі стресом та його наслідками;
- розуміння себе та власних емоцій, допоможе особі відслідковувати власний стан та помітити певні патерни поведінки у певних ситуаціях, що допоможе не допускати утворення симптомів вигорання.

Профілактика професійного та емоційного вигорання допоможе особистості краще усвідомлювати власні емоційні проблеми та дозволить

менше потерпати від наслідків професійного стресу, що допоможе сконцентрувати всі сили на виконанні організаційних обов'язків та функцій.

Висновки до 3 розділу

На основі теоретичної бази та емпіричного дослідження ми склали рекомендації для організацій та молодих фахівців з приводу попередження розвитку залежності від інтимних матеріалів, що можна знайти в Інтернеті. Проте необхідно зрозуміти, що дані рекомендації направлені на молодих фахівців, що тільки розпочали власний професійний шлях, оскільки представниками інших вікових груп дана проблематика може бути сприйнята в зовсім по-іншому, що необхідно враховувати при організації певних заходів. Залежність від порнографії притаманна не тільки молодим людям, а й представникам інших вікових категорій, вони також потерпають від наслідків надмірного потягу, проте робота, яка проводитиметься з ними матиме свої особливості.

Запропоновані нами рекомендації є досить масштабними по своїй суті, оскільки власне, залежність впливає на всі сфери життя особи і через табуваність замовчується, що викликає багато труднощів у реалізації різних методів психологічної допомоги. Саме тому тільки комплексна робота з даною проблематикою приведе організацію до успіху.

ВИСНОВКИ

Проаналізувавши наявну літературу нам вдалося дослідити основні особливості порнографічного контенту в Інтернеті та особистісні характеристики осіб, що тяжіють до його перегляду. На даному етапі розвитку інформаційного суспільства проблема розповсюдження та залежності від порнографії, стоїть як ніколи гостро, оскільки всього за одну секунду особа може отримати доступ до 28000 сайтів з відвертим контентом. Чинники безоплатності та анонімності тільки стимулюють інтерес та надмірний потяг.

Дана проблематика найширше представлена саме західними науковцями та дослідниками, оскільки для нашого суспільства вона досі є неприйнятною. Саме тому дослідження даної проблематики, в Україні, не може вийти за межі кримінального кодексу. Вся увага, в наших наукових колах, направлена на дослідження проблем розповсюдження дитячої порнографії, проте і звичайні види можуть нанести сильну шкоду особистості і потрібно розуміти особливості, що притаманні саме нашому суспільству, щоб ефективно працювати та, на даному етапі, долати наслідки.

В теоретичній частині нашого дослідження ми ототожнювали поняття залежності від кіберсексу та порнографії, спираючись на досвід західних дослідників, проте результати емпіричного дослідження допомогли нам виявити різницю у особистісних характеристиках залежних, що вказало нам на принципові відмінності у даних феноменах. Можна сказати, що завдяки більшій відкритості поглядів на заході дані поняття стали досить близькими у свідомості людей. Проте для нашого суспільства кіберсекс, все ж таки, більше про міжособистісну взаємодію та близькість, в той час як перегляд порнографії про егоїстичне бажання задовольнити власне емоційні потреби. Також нам вдалося побачити, що респондентам важко дається саме розуміння порнографії, оскільки літературу 18+ вони до неї не відносять і їм важко відповідати, щодо власної взаємодії з нею, що ускладнює процес діагностики.

За допомогою проведеного емпіричного дослідження нам вдалося виявити

рівень залежності майбутніх фахівців від Інтернету та їх особистісні особливості. За результатами опитування нам вдалося виявити, що рівень залежності від порнографії та кіберсексу в Інтернеті знаходиться на низькому рівні, проте існує тенденція наближення до середнього рівня.

Тенденції, що нам вдалося виявити, вказують на важливість для молодих людей розуміння власної мотивації при перегляді інтимного-контенту. Оскільки за допомогою анкети нам вдалося виявити, що майбутні фахівці дивляться дані матеріали не тільки з метою отримання сексуального збудження а й з метою впоратися з нудьгою та задля власного заспокоєння.

Нам вдалося виявити зв'язки залежності від порнографії з соматизмом, інтерперсональною чутливістю, тривожністю, нав'язливими страхами та емоційним виснаженням, що вказує на зв'язок даного явища з тим, як особа реагує на дію стресового фактору. Також нам вдалося виявити особистісні особливості залежних осіб, так для тих кому притаманний тип інформаційного метаболізму “відчуття”, що виявляється в отриманні інформації з навколишнього середовища саме за допомогою фізичних відчуттів (нюх, смак, слух, дотик), не притаманна залежність від порнографії, оскільки вона просто не може дати їм того різноманіття відчуттів, на які вони очікують.

Існують зв'язки залежності від кіберсексу з тривожністю, нав'язливими страхами, деперсоналізацією, що також вказує, на зв'язок з стресовими ситуаціями. Проаналізувавши результати ми також побачили, що особи, яким притаманне використання саме кіберсексу більш впевнені та приймають себе та своє тіло на вищому рівні.

За допомогою проведеного однофакторного дисперсійного аналізу ANOVA нам вдалося виявити фактори, що впливають на становлення залежності від порнографії у майбутніх фахівців, а саме тривожність, емоційне виснаження, інтерперсональну чутливість, вирішення проблем, що підтверджує висунену нами гіпотезу про наявність такого впливу. Та фактори, що не впливають серед яких фах, деперсоналізація та уникнення проблем. Фактор фаху не впливає на

становлення залежності, що нашу думку пов'язано з тим, що в еру комп'ютеризації суспільства безліч професій почали переноситися, тим чи іншим чином у кіберпростір. Дана тенденція стосується і специфіки роботи та навчання майбутніх психологів, оскільки після початку пандемії рівень саме онлайн-консультування сильно зріс, а після початку повномасштабного вторгнення дана тенденція тільки закріпилася.

За допомогою отриманих результатів ми склали перелік рекомендацій для організації, з приводу того, як працювати з даною проблематикою. Вони включають в себе аспект профілактичної, просвітницької та консультативної роботи, що допоможе ефективніше допомагати працівникам. Також дані рекомендації в більшій мірі стосуються саме молодих працівників, оскільки їх особистісні особливості ми вивчали і реакція представників інших вікових категорій буде іншою, так само як і рівень ефективності.

Дослідження даної проблематики є досить перспективним, оскільки нестабільна ситуація в країні є великим стресовим фактором, що спонукати особу почати компенсувати власну невпевненість та тривогу за допомогою перегляду порнографії або кіберсексу, що в подальшому, може призвести до серйозних результатів.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Денисов С. Ф. Деякі питання стосовно предмета злочину, передбаченого ст. 211 КК України / С. Ф. Денисов, І. М. Салімонов // III Міжнародна науково-практична конференція «Концепція формування законодавства України» (листопад 1998 р.). Наукові статті. – Запоріжжя, 1999. – Р. 43-44
2. Зливков В.Л., Лукомська С.О, Федан О.В. Психодіагностика особистості у кризових життєвих ситуаціях / В.Л. Зливков, С.О. Лукомська, О.В. Федан. - К.: Педагогічна думка, 2016. - 219 с.
3. Історія європейської ментальности / За ред. Петера Дінцельбахера /Переклав з нім. Володимир Кам'янець. - Львів: Літопис, 2004.-720 с.
4. Коган К. М. Соціальні мережі як елемент нового соціального середовища / К. М. Коган. // Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент. – 2014. – С. 61–71.
5. Малєєва Н. С. КОМУНІКАТИВНІ ІНТЕРНЕТ-ПРАКТИКИ ЗАЛЕЖНОЇ ВІД СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ МОЛОДІ / Малєєва Н. С. – Київ, 2017. – 184 с.
6. Наугольник Л. Б. Психологія стресу: підручник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2015. 324 с.
7. Олішевський О. В. Визначення інформації, що містить пропаганду жорстокості: кримінально-правовий та кримінологічний аспекти / О. В. Олішевський. – 2015.
8. Панок В. Г. Основи психологічної допомоги: теорія та практика психоконсультації : навч. посібник / В. Г. Панок, Я. В. Чаплак, Я. Ф. Андрєєва / за заг. ред. В.Г. Панка, І.М. Зварича. – Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2019. – 384 с.
9. Паляничко Д. Г. Загальне поняття порнографії, її види та критерії визначення / Д. Г. Паляничко. // Актуальні проблеми держави і права. - с. 225-232
10. Чаплак Я. В. Кіберсоціалізація особистості на теренах цифрового

простору / Чаплак Я. В., Тритенко І. М., Лясковська А.-Х. І., - 2020. - с. 131-133.

11. A Review of Internet Pornography Use Research: Methodology and Content From the Past 10 Years / M.Short, L. Black, A. Smith, C. Wetterneck. // *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*. – 2012. – №15. – P. 13–23.
12. Allen, M., D'Alessio, D., Brezgel, K. A meta-analysis investigating the effects of pornography II: Aggression after exposure. *Human Communication Research*, 1995. - 22. - P. 258-283.
13. Allen, M., Emmers, T., Gebhardt, L., & Giery, M. A. (1995). Exposure to pornography and acceptance of rape myths. *Journal of Communication*, 45, P. 5-26.
14. Ashton S. What does ‘pornography’ mean in the digital age? Revisiting a definition for social science researchers / S. Ashton, K. McDonald, M. Kirkman. // *Porn Studies*. – 2019. – P. 144–168.
15. Bergner R, & Bridges A. The significance of heavy pornography involvement for romantic partners: Research and clinical implications. *Journal of Sex and Marital Therapy*, 2002. - 28. - P. 198-206.
16. Boeringer, S.B. Pornography and sexual aggression: Associations of violent and nonviolent depictions with rape and rape proclivity. *Deviant Behaviour*, 1994. - 15. - P. 289-304.
17. Brand M. Prefrontal control and Internet addiction: a theoretical model and review of neuropsychological and neuroimaging findings / M. Brand, K. Young, C. Laier. // *Cognitive Neuroscience*. – 2014.
18. Brewer J. The neurobiology of substance and behavioral addictions / J. Brewer, J. Grant, M. Potenza. // *CNS spectrums*. – 2007. – №11. – P. 924–930.
19. Byrne, D., Fisher, J. D., Lamberth, J., & Mitchell, H. E. (1974). Evaluations of Erotica: Facts or Feelings?. *Journal of Personality and Social Psychology*, 29, P. 111-116.

20. Caplan S. Problematic Internet use and psychosocial well-being: Development of a theory-based cognitive-behavioral measurement instrument / S. Caplan. // *Computers in Human Behavior*. – 2002. – №18. – P. 553–575.
21. Carnes, P. *Out of the shadows: Understanding sexual addiction*. Minneapolis, MN: CompCare Publishers. - 1983.
22. Casado N. Online Porn Addiction: What We Know and What We Don't—A Systematic Review / N. Casado, J. Iglesia, A. Montejo. – 2019.
23. Conradi K. Motivation Terminology in Reading Research: A Conceptual Review / K. Conradi, B. Jang, M. Mckenna. // *Educational Psychology Review*. – 2014. – №26.
24. Cooper, A., Delmonico, D. L., & Burg, R. (2000). Cybersexusers, abusers, and compulsives: New findings and im-plications. In A. Cooper (Ed.), *Cybersex: The dark side of the force* (pp. 5–30). Philadelphia: Taylor & Francis.
25. Cybersex addiction: Experienced sexual arousal when watching pornography and not real-life sexual contacts makes the difference / C.Laier, M. Pawlikowski, J. Pekal, F. Schulte. // *Journal of Behavioral Addictions*. – 2013. – №2. – P. 100–107.
26. CYBER SEX ADDICTION : AN OVERVIEW / [T. Rao, M. Darshan, M. Kishor та ін.]. // *IJPP SPECIAL SUPPLEMENTON Psychiatry*. – 2012. – C. 55–74.
27. Davis R. A cognitive - behavioral model of pathological Internet use (PIU) / R. A. Davis. // *Computers in Human Behavior*. – 2001. – №17. – C. 187–195.
28. Dutta-Bergman, M. (2003). Health communication on theweb: The roles of web use motivation and information completeness. *Communication Monographs*, 70, P. 264–274.
29. Dhuffar M. A Systematic Review of Online Sex Addiction and Clinical Treatments Using CONSORT Evaluation / M. Dhuffar, M. Griffiths. // *Current Addiction Reports*. – 2015.
30. Dworkin A. *Pornography and Civil Rights* / A. Dworkin, C. McKinnon., 1988.

– 143 с.

31. Effects of Gender and Sexual Orientation on Evolutionary Relevant Aspects of Human Mating Psychology / M.Bailey, S. Gaulin, Y. Agyei, B. Gladue. // Journal of Personality and Social Psychology. – 1994. – №66. – С. 1081–1093.
32. Factors Predicting Cybersex Use and Difficulties in Forming Intimate Relationships among Male and Female Users of Cybersex / [A. Weinstein, R. Zolek, A. Babkin та ін.]. – 2015.
33. Factor structure of the Cybersex Motives Questionnaire / E.Franc, Y. Khazaal, K. Jasiowka, T. Lepers. // Journal of Behavioral Addictions. – 2018. – №7. – P. 1–9.
34. Fisher W. Internet pornography: A social psychological perspective on internet sexuality / W. Fisher, A. Barak. // The Journal of Sex Research. – 2001.
35. Fisher, W. A., Byrne, D., White, L. A., & Kelley, K. (1988). Erotophobia-erotophilia as a dimension of personality. Journal of Sex Research, 25(1), 123–151
36. Greenfield PM. Inadvertent exposure to pornography on the Internet: implications of peer-to-peer file-sharing networks for child development and families. App Dev Psychol (2004) 25:741–50
37. Goodman, A. Sexual addiction: Designation and treatment. Journal of Sex and Marital Therapy – 1992 –№18. - P. 303-314
38. Griffiths M. ‘Internet Addiction’: A Critical Review / M. Griffiths, L. Widyanto. // International Journal of Mental Health and Addiction. – 2006. – №4. – P. 31–51.
39. Griffith M. Sex on the internet: Observations and implications for internet sex addiction / M. Griffith. // The Journal of Sex Research. – 2001.
40. Griffiths M. Treatment of Sexual Addiction Within the British National Health Service / M. Griffiths, K. Manpreet. – 2014. – P. 561–571.
41. Janssen E. Selecting Films for Sex Research: Gender Differences in Erotic Film Preference / E. Janssen, D. Carpenter, C. Graham. // Archives of Sexual

- Behavior. – 2003. – №32. – P. 243–251.
42. Kelley, K., Byrne, D., Greendlinger, V., & Murnen, S. K. (1997). Content, sex of viewer, and dispositional variables as predictors of affective and evaluative responses to sexually explicit films. *Journal of Psychology & Human Sexuality*, 9(2), 53–71.
 43. Keirsey D. Please Understand Me II. Temperament Character Intelligence. Del Mar, 1998. 358c.
 44. Kohut T. AN EMPIRICAL INVESTIGATION OF THE CONCEPT OF PORNOGRAPHY / T. Kohut., 2014. – 207 p.
 45. Kronhausen E. PORNOGRAPHY AND THE LAW / E. Kronhausen, P. Kronhausen. – New York. – 317 p.
 46. Kuss D. Online Social Networking and Addiction—A Review of the Psychological Literature / D. Kuss, M. Griffiths. // *International Journal of Environmental Research and Public Health*. – 2011. – №8. – C. 3528–3552.
 47. Malamuth N. The Confluence Model of Sexual Aggression / N. Malamuth, C. Heavey, D. Linz. // *Journal of Offender Rehabilitation*. – 1996. – №23. – P. 13–37.
 48. Maltz W. The Porn Trap: The Essential Guide to Overcoming Problems Caused by Pornography / W. Maltz, L. Maltz. – New York. – 289 p.
 49. Meerkerk G. Predicting Compulsive Internet Use: It's All about Sex! / G. Meerkerk, J. Regina, H. Garretsen. // *Cyberpsychology & behavior: the impact of the Internet, multimedia and virtual reality on behavior and society*. – 2006. – №9. – P. 95–103.
 50. Mosher D. College men and women respond to X-rated videos intended for male or female audiences: Gender and sexual scripts / D. Mosher, P. Maclan. // *The Journal of Sex Research*. – 2010. – P. 99–113.
 51. Online Sexual Activity: An Examination of Potentially Problematic Behaviors / D. Delmonico, E. Griffinshelley, R. Mathy, A. Cooper. // *Sexual Addiction and Compulsivity*. – 2004. – №11. – C. 129–143.

52. Paolucci E. A Meta-Analysis of the Published Research on the Effects of Pornography / E. Paolucci, M. Genuis, C. Violato. – 1997.
53. Paul B. Gender, Sexual Affect, and Motivations for Internet Pornography Use / B. Paul, J. Shim. // *International Journal of Sexual Health*. – 2008. – №20. – P. 187–199.
54. Problematic consumption of online pornography during the COVID-19 pandemic: clinical recommendations / [N. Marchi, L. Fara, L. Gross та ін.]. – 2021. – №43. – P. 159–166.
55. Snagowski J. Symptoms of cybersex addiction can be linked to both approaching and avoiding pornographic stimuli: results from an analog sample of regular cybersex users / J. Snagowski, M. Brand. – 2015.
56. Shaughnessy J. Research methods in psychology / J. Shaughnessy, E. Zechmeister, J. Zechmeister., 2011. – 479 p.
57. Sex, Guys, and Cyberspace: Effects of Internet Pornography and Individual Differences on Men's Attitudes Toward Women / A. Barak, W. Fisher, S. Belfry, D. Lashambe. // *Journal of Psychology & Human Sexuality*. – 1999. – №11.
58. Self-perceived effects of Internet pornography use, genital appearance satisfaction, and sexual self-esteem among young Scandinavian adults / A. Stulhofer, B. Traeen, B. Lewin, I. Kvaalem. // *Cyberpsychology*. – 2014.
59. The impact of asexual trait and porn addiction in a young men healthy cohort / [G. Russo, D. Campisi, M. Falcone та ін.]. // *Andrologia*. – 2021. – №53.
60. Thibaut F. Sexual Addictions / F. Thibaut, F. Garcia. // *The American Journal of Drug and Alcohol Abuse*. – 2010. – №36.
61. Vogt, P. Dictionary of statistics and methodology. Sage Publications. Newbury Park, California. - 1993.
62. von Feilitzen C, Carlson U. editors. Children in the new media landscape: games, pornography, perceptions. Children and Media Violence-Yearbook 2000. Gote-borg: The UNESCO International Clearinghouse on Children and

Violence on the Screen at Nordicom - 2000.

63. Weinstein A. Internet Addiction or Excessive Internet Use / A. Weinstein, M. Lejoyeux. // The American Journal of Drug and Alcohol Abuse. – 2010. – №36.
64. Young K. Internet Addiction: A New Clinical Phenomenon and Its Consequences / K. S. Young. // American Behavioral Scientist. – P. 402–415.

Додаток А

Результати застосування кореляційного аналізу

Додаток А 1 результат застосування кореляційного аналізу за методиками визначення залежності від порнографії та кіберсексу

Таб. 2.1

	Порнозалежність	Кіберсекс залежність
Порнозалеж	1,000000	0,664062
Кіберсекс залежність	0,664062	1,000000
Екстраверсія	-0,165062	-0,198828
Інтроверсія	0,143306	0,194866
Відчуття	-0,270750	-0,244414
Інтуїція	0,214916	0,190569
Мислення	-0,284302	-0,227100
Почуття	0,298418	0,246541
Раціональність	-0,153651	-0,023260
Ірраціональність	0,152088	0,029759
Соматизм	0,266882	0,151792
Нав'язливість	0,241329	0,220751
Інтерперсональна чутливість	0,337852	0,149086
Депресія	0,195966	0,211287
Тривожність	0,499046	0,427105
Ворожість	0,200259	0,001058
Нав'язливі страхи	0,400537	0,267412
Параноїдність	0,180037	0,062503
Психотизм	0,247873	0,159976
Вирішення проблем	-0,250534	-0,332438
Когнітивне реструктурування	0,108428	-0,170967
Вираження емоцій	0,107476	0,022870
Соціальний контакт	-0,034646	-0,158289
Уникнення проблеми	0,224698	0,152598
Приймає бажане за дійсне	-0,021877	-0,249206
Самокритика	-0,089753	-0,266362
Соціальне уникнення	0,222847	0,093396
Деперсоналізація	0,228605	0,310703
Особиста задоволеність	-0,032321	-0,045411
Емоційне виснаження	0,308158	0,217011

**Додаток А 5 результат застосування кореляційного аналізу за методикою
емоційного вигорання**

Таб. 2.5

	Деперсоналізація	Особиста задоволеність	Емоційне виснаження
Порнозалеж	0,228605	-0,032321	0,308158
Кіберсекс залежість	0,310703	-0,045411	0,217011
Екстраверсія	-0,079370	-0,260785	0,028936
Інтроверсія	0,066997	0,196147	-0,081698
Відчуття	0,010530	0,022006	0,134880
Інтуїція	-0,016937	-0,014333	-0,152814
Мислення	0,136602	-0,043102	-0,242622
Почуття	-0,121370	0,033450	0,204036
Раціональність	-0,293704	0,014134	0,053032
Ірраціональність	0,274085	-0,035529	-0,096259
Соматизм	0,303612	-0,080051	0,237999
Нав'язливість	0,215318	0,161339	-0,035855
Інтерперсональна чутливість	0,018781	0,044442	0,059172
Депресія	0,337587	0,025248	0,068621
Тривожність	0,284810	0,018443	0,252740
Ворожість	0,205239	0,298278	0,163480
Нав'язливі страхи	0,155123	0,088011	0,074726
Параноїдність	0,070441	0,267526	0,058671
Психотизм	0,171932	0,074103	0,151118
Вирішення проблем	-0,158905	0,153322	-0,041204
Когнітивне реструктурування	-0,062169	0,175757	0,084697
Вираження емоцій	0,001904	-0,290414	0,121474
Соціальний контакт	-0,000652	0,223838	0,101730
Уникнення проблеми	0,141719	0,013843	0,084929
Приймає бажане за дійсне	0,216414	-0,030019	0,045039
Самокритика	-0,046566	-0,037168	-0,005032
Соціальне уникнення	0,127155	-0,103433	-0,001740
Деперсоналізація	1,000000	-0,008144	0,326630
Особиста задоволеність	-0,008144	1,000000	0,108842
Емоційне виснаження	0,326630	0,108842	1,000000